

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил 1 августдан чиқа бошлаган

№ 8-9 (6849-6850)
1998 йил 3 февраль, сешанба

Сотувда эркин
нархда

Адолат болалар кулгусидадир

Паға-паға егаётган қор остида айланиб юрарканман, негадир уз-узидан юрагимнинг ёруғлашиб бораётганини ҳис қилдим.

Ҳамма нарсга кузимга гузал курина бошлади. Шу пайт бир-бирига қор отиб, шухлик қилиб келаётган бир туп болаларга кузим тушди. Мактабга кетишяпти, шекилли...

Беихтиёр уларнинг узаро суҳбатига қулоқ солдим.

— Бахти, биласанми, энг кучли давлат қайси давлат?

— Америка булса керакда...

— Нега Америка бўлиши керак, яхшироқ уйла-чи?

— ...

— Ўзбекистон-да, вой, шуни ҳам билмайсанми?..

Уларнинг болаларча суҳбатини эшитарканман, мийиғимда куламан. Қизиқ, болаликда ҳамиша ўзингга тегишли ҳар қандай нарсга ўзингга яқин инсоннинг ҳаммадан кучли ва ҳаммадан яхши бўлишини хоҳлайсан. Юрағида бегубор тасаввурлар яшаётган бу инсонларнинг қалбини Ўзбекистон меҳри, ўзбеклик гурури аллақачон забт этганига амин бўлдим.

Негадир бу суҳбат янги очилган ҳайвонот боғида учратиб, танишганим кичкина Ислонни едимга солди.

Яқиндагина ишга тушган, ўзининг қурилиши билан ҳаммага ёққан ҳайвонот боғи ҳақида материал тайёрлаш учун у ерни айланиб юрарканман, онасининг қулидан ушлаб олган бийронгина бола диққатимни узига жалб этди.

У онасига тинимсиз саволлар берар, ҳар бирига жавоб ҳам талаб қилар эди. Боладаги дадиллик менга жуда ёқиб қолди. Шунинг учун булса керак, она-боланинг суҳбатларини иложи борича эътибордан қочирмаслик-

ка уриндим.

Ислон қафасдаги маймунларни курсатиб:

— Аяжон, бу маймунларни қасрдан олиб келишган?, — деди.

— Африкадан, уғлим.

— Вой-буй, шунча узоқ жойдан-а, қандай қилиб?

— Болам, бу ҳайвонларни олиб келгунча қанча сарф-харажатлар кетади.

Лекин, сизларнинг мириқиб дам олишларинг учун давлатимиз ҳеч нарсани аямайди.

— Давлат дегани ким, подшоликми?

— Ҳа, уғлим, умрларидан барака тошгур Президентимиз Ислон Каримов ва у киши билан бирга ишлайдиганлар. Сенга ҳам уларнинг йулларини ҳавас қилиб, Ислон деган исм қуйганмиз.

— Аяжон, мен ҳам катта булсам зур одам буламан-а?

— Айтганинг келсин, уғлим...

Мен она-боланинг суҳбатини тингларканман, ҳазрат Навоийнинг «Маҳбуб ул-қулуб» асаридаги одил подшоҳлар тасвири хотирамдан кечди: «Одил шоҳ шарофатидан кечалари

аселларнинг аллалари тинмайди, болалар эса, бемалол, хурсандчилик билан уз уйинларига киришадилар. Кампирлар ип йигираркан, чарх овозига жур бўлиб, унинг ҳақиға дуо уқийдилар». Нақадар сокин, айна пайтда юракнинг тубида ётган миннатдор туйғуларга ҳамоҳанг буладиган тасвир.

Аслида ҳар қандай ҳамлу сано ёлғонга ўхшайди. Аммо

яхши инсон, унинг яхшиликлари ҳақидаги эзгу сузлар ҳами-

Ҳаяжон

на ростдир. Зеро, қилинган яхшиликнинг илдизи юракда бўлади.

Болалиги мустақиллик ва адо-

«Қанийди, бизнинг ҳам бошимизда Ўзбекистоннинг Президентидай ҳақиқатчи бир одам бўлганда эди, болаларимиз бунчалар хор бўлмасди», — дейишади.

Бундай гапларни мен кўп эшитганман. Шундай дамларда негадир ўзбекистонлик бўлганим учун юрагимда чексиз бир гурур, фахр уйғонади.

Шу уринда соҳибқирон Амир Темурнинг қуйидаги битиклари ёдланади: «Адолат ва инсоф билан инсонларни ўзимдан рози қилдим. Гуноҳкорга ҳам, бегуноҳга ҳам раҳм қилиб, ҳаққоният юзасидан ҳукм чиқардим. Хайр-эхсон ишларим билан одамлар кўнглидан жой олдим. Ҳар неки ишни қилишимда адолат дастурим бўлди».

Ўзбек болаларининг бахтиёр яшаши, барча шароитлари: мактабларда билим олиши, қолаверса, уларнинг келажаги учун оталарча ғамхўрлик қилаётган юртбошимизнинг эзгу ишлари, албатта уз мевасини беражак.

Биз юқорида адолатлилик ҳақида тўхталдик. Мавзуни бир ривоят билан яқунламоқчиман:

Қадимда бир донишманд бўлган экан. У барча бева-бечораларнинг ҳолатини чиқариб яшаркан. Бир куни унинг олдида ноҳақликдан азоб чеккан бир камбағал йигит келиб:

«Дунёда адолатли шоҳнинг узи борми?» — деб сурабди.

— Албатта бор, — жавоб берибди донишманд.

— Унда курсат менга, одил

подшоси бор мамлакатни, — дебди йигит.

Донишманд йигитни ўзига ҳамроҳ қилиб, йўлга тушибди. Йўл юриб, охири бир мамлакатга кириб келишибди. Шунда донишманд йигитга: «Бу юртнинг подшоси золим, юр, йўлимизни давом эттирамиз», — дебди. Йигит: «Ахир ҳали подшоси кўрмадинг-ку?» — деганида, донишманд имлаб, девор остида утирган тиланчи болаларни курсатибди.

Улар яна йўлга тушибди ва бир давлатга кириб боришибди. Шаҳарга киришлари билан уларнинг олдида қуллари кишанбанд қилинган болани олиб миршаблар утибди.

«Бу боланинг айби нима?» — сурабди донишманд.

«Қушнисининг уйига уғрилиққа тушган», — дея жавоб беришибди унга.

— Бу мамлакатнинг подшоси гофил экан, — дебди донишманд.

Йигит ҳайрон эмиш.

Донишманд ва йигит яна йўлга тушибди.

Улар шуқуҳли бир мамлакатга кириб боришибди. Шунда уларнинг олдида қулида китоб кутарган, кузлари бахтиёрликдан ёниб турган бир бола чиқиб:

— Ассалому алайкум, бизникига кириб, бир пиёла чой ичиб кетинглар, — дебди. Йигит ва донишманднинг чехралари мамнунликдан ёришиб кетибди.

Ушанда донишманд: «Мана, сен излаган мамлакат шу бўлади. Бу юртнинг подшоси адолатли ва одил экан», — дебди йигитга. Йигит унга ҳайрон бўлиб тикилса: «Ҳайрон бўлма, адолатли подшо аввало болаларнинг яшаши, илм-маърифатли бўлиши ва тарбияси билан шуғулланади», — дея уз гапини таъкидлабди.

Қиссадан ҳисса шулким: Ўзбекистон болаларининг порлоқ келажаги, мамлакатимизнинг, юртбошимизнинг дастурлари ҳамиша адолат ва одиллик эканидан даракдир.

Ватан, ардоқларинг бунчалар тоғли,
Ҳатто қорларингга гулнинг иси бор.
Жажжи юракларда отажак тонгинг
Нурларга чулғонган хур нафаси бор.
Бағриндан бир умр ғусса йироқдай,
Виждонинг — халқ эрур,
Қодир ҳақ, алёр!
Кузлари кулгану, меҳри булоқдай
Бу юртинг бошида одил КУНГИЛ бор!

латли кунлар шарофатида кечаётган бугунги кун болаларига ҳавасим келади. Улар юртбошимизнинг меҳрибон нигоҳи остида хотиржам ва бахтиёр умр кечиришмоқда.

Баъзан бозорларимизда юпун болаларини етаклаб юрган қушни республика аёлларини учратаман. Очлик ва ночор аҳволдан қийналган бечора оналар кузларига ёш олиб:

Маънавият ҳақида, унинг қирралари туғрисидаги сузлар сунгги пайтларда оммавий ахборот воситаларида тез-тез қулоққа чалинадиган ва уқилдиган бўлиб қолди. Ҳақиқатан ҳам маънавиятсиз халқнинг келажаги йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас экан. Халқ маънавияти қанчалик юқори бўлса, мамлакат шу қадар ривож топиб, юксала бориши тайин. Ана шунинг учун ҳам биз ёшлар маънавиятини камолга етказиш, уни бойитиб боришга ҳукуратимиз алоҳида эътибор ва ғамхўрлик қилиб келмоқда.

Мен таълим олаётган қадрдон мактабимда икки мингга яқин бола ўқийди. Мактабимизга инглиз тили муаллимаси Бозоргул опа Бахитжоннова директорлик қилади. Буни алоҳида таъкидлашимдан мақсад шаҳримиздаги маънавият ва маърифат масалаларига бағишланган ҳар бир тадбир бизнинг мактабимизда бўлиб ўтади. Бу ўз навбатида қалбимизда бой таас-

МАЪНАВИЯТЛИ ХАЛҚ ЗАВОЛ ТОПМАЙДИ

суротлар қолдирмоқда. Айниқса, яқинда мактабимизда бўлиб ўтган «Маҳалла болалари» курик-мусобақасида Тахиятош шаҳар болалари билан бизнинг Хужайли шаҳар мактаб ўқувчиларининг тарих фанидан бўлган беллашуви ғоят қизиқарли бўлди. Унда бизнинг мактаб ўқувчилари ғолиб деб топилиб, совриндор бўлди. Бунда устозимиз, Унғорбой оға Олломбергеновнинг ҳиссаси катта бўлди. Ахир бу оғамиздан маънавият ва маърифат бобида мактабимизнинг ҳар бир ўқувчиси олам-олам билим ва сабоқ олмақда. Устозимизнинг шахсан ташаббуслари билан мактабимизда «Маънавият ва маърифат хонаси» ташкил қилиниб, ҳозирги пайтда мунтазам ишлаб турибди. Айниқса, бу хонанинг «Олтин мерос», «Қуръони Карим» бурчакларига жамланган нодир китоблар, буюм ва жиҳозлар ҳар

қандай киши диққатини узига жалб этмай қолмайди. Бунга мен ҳам уйимизда олтин мерос бўлиб сақланаётган икки нус-

Ғурур

хадаги китобни келтириб топшириш билан ҳиссамни қўшдим. Бу жой ҳақиқатан ҳам биз ёшларга маънавий ҳаётимизни ёритадиган шамчиноқ вазифини ўтамоқда.

Мактабимизда ҳақиқатан ҳам ёшлар маънавияти ва

маърифатини шакллантириш борасида узига хос тажриба тупланмоқда. Бунда Хужайли шаҳар ҳокимлиги қошида фаол иш юритаётган «Маънавият ва маърифат» жамоатчилиқ маркази раҳбари Утабека опа Бобоҷонованинг хизматлари катта бўлаяпти. У киши мактабимизда ўтаётган маънавият бобидаги ҳар бир тадбирда фаол ташкилотчилик қилаяпти. Бу опадан доим миннатдоримиз.

Синфимизда 32 нафар бола ўқийди. Тарих фанига қизиқувчилар кўпчилиқни ташкил қилади. Синфдошларим Қундуз Буртбоева, Дилнора Хайруллаевалар сингари мен ҳам тарихга қизиқаман. Бундай қизиқишимиз сабабчиси меҳрибон тарихчи муаллимамиз Рисбека опа Қутлибекова туфайли деб уйлаймиз. Нега ҳам тарихга қизиқмайлик, ахир узимиз яшаб турган Хужайли шаҳрининг 2400 йиллик тарихи бор. «Буюк Ипак йули»да жойлашган шах-

римиз дастлаб «Агания», деб юритилган бўлса, кейинчалик «Миздахкон» дея аталган экан. Сунгги номи — Хужайли. Эҳ-ҳе, шаҳримизда тарихий жойлар ҳар қадамда учрайди. Уларнинг очилмаган қирраларини фақат илмий асосда таҳлил этиб, юртимиз фарзандларига тақдим этиш балки бизларга насиб этар.

Тарих ва маънавият. Улар менинг назаримда ҳамоҳангдек туюлаверади. Ахир аждодларимиздан қолган, асрлар қаъридан сузлаб турувчи маънавиятимиз бешиги бўлган инсоний фазилатлар, урф-одатлар — бу тарих эмасми? Демак, менинг ҳулосам — тарихсиз маънавият бўлмаганидек, маънавиятсиз тарих ҳам бўлмайди. Маънавияти бутун халқ ҳеч қачон завола топмайди.

Ганжагул ИБРАЕВА,
Қорақалпоғистон
Республикаси Хўжайли
шаҳридаги 16- мактаб
ўқувчиси

БРЕЙН-РИНГ

Бизнинг 9- иқтидорли болалар мактаб интернатиди «Брейн-ринг» деб номланган беллашув бўлиб ўтди. Унда Бухоро тарихига оид қизиқарли савол-жавоблар билан 11-синф ўқувчилари узаро куч синашдилар. Она тили ва адабиёти ўқитувчиси Сайёра Сафоева ва тарих ўқитувчиси Азалшоҳ Ҳамроевларнинг ташаббуси билан ўтказилган «Брейн-ринг» беллашувида 11-«А» синф ўқувчилари ғолиб деб топилдилар. Мактабимизда ўтказилган ушбу тадбир ҳамма ўқувчиларда жуда катта таассурот қолдириш билан биргаликда билим доираларини кенгайтиришда муҳим омил бўлди.

Гулноза ШАРОПОВА,
Бухоро вилояти
Ғиждувон тумани

«п» ўРНИГА «т» ҚўЙСАМ...

«О» ҳам «п» ҳам жонажон «Опа» бизга меҳрибон», — дея Дилафрузнинг кўнғироқдек овози ҳаммани узига қаратди. Чаққон Абборжон ҳам бўш келмади.

«п» ўрнига «т» қўйсам,

Қувонар азиз отам.

Нуржон исмли бола эса билимдон, топқир синфдошларини синаб кўрмоқчи бўлди.

Рухсат берсанглар агар, айттар эдик топишмоқ. Қани, қулоқ солинглар:

«К» дан бошланар узи,

Маъноли ҳар бир сузи.

— Топдим, — деди Муниса. — Бу-чи, китобдир, ўқувчига офтобдир.

Жажжигина болажонлар шошиб-шошиб ўз зукколикларини намоён этишди.

Турт ой олдин бу ўқувчилар Тошкент шаҳар Ҳамза туманидаги 206- мактабнинг 1-«А» жаллаштирилган синфига қабул қилинган эди. Бугун эса улар «Алифбе» китобини муваффақиятли тугатиб, ўз байрамларини нишонладилар. Яна бир гап. Худди шу куни бир йула синфдаги 25 нафар бола — 2-синф ўқувчилари бўлишди. Уларни ота-оналар, мактаб ўқитувчилари-ю ўқувчилари табрикладилар. Ва ҳаётлари доимо ширин бўлсин, деган ниёда ширинликлар билан безатилган дастурхонга таклиф қилишди.

Қисқа вақт ичида уларга чиройли ёзишни, равон ўқишни, ифодали ёдлашни сабр билан

урғатган устозлари Мавжуда опа Раҳимбекованинг хизматлари беқиёс, албатта. Бу болакайлар опага невару буладилар. Бир вақтлар ана шу синфда, ана шу партада уларнинг ота-оналари ўқувчи бўлган эдилар.

— Азиз болажонлар, — деб суз бошлади байрам сунгида мактабнинг бошланғич синфларда ўқув ишлари бўйича директор ёрдамчиси Амирова Людмила Алексеевна. — Аввало, 1-синфни аъло баҳолар билан тугатиб, 2-синфга қадам қўйганингиз билан чин қалбдан табриклайман. Сира ҳам ўқишларингизни бунаштираманг. Устозла-

рингизни хафа қилманг. Ҳамisha ишончимизни оқлашингизни истаб қоламиз.

Дилором
ОТАМУҲАМЕДОВА

ҲАММА НАРСАНИ БИЛИШНИ ИСТАЙМАН

Ҳурматли «Тонг юлдузи»! Мен анчадан бери ЎзТВ орқали берилаётган «Кусто командасининг Одиссеяси» номли фильмни қизиқиб томоша қилаётиман. Унинг бирор бир қисмини ўтказиб юборганим йўқ. Ўзим сув ости ҳайвонлари, уларнинг ҳаётига жуда қизиқаман. Ўйда аквариумда баллиқ ҳам боқаман. Сиздан илтимос, шу фильмнинг ижодкорлари, Кусто командаси, ўзи ҳақида маълумот берсангиз.

Шарофиддин ТўЛАГАНОВ,
Тошкент вилояти Тошкент
туманидаги 16-
мактабнинг 6-синф
ўқувчиси

Ёки оддийгина қилиб Францияда уни «Командор» ҳам деб аташади.

Жак-Ив-Кусто франциялик дунёга машҳур океаншунос олим, тадқиқотчи ва саёҳатчидир. Кусто ер юзидаги денгиз ва океанларни, унда яшаётган ҳайвонлар ва усимликлар дунёсини ўрганиш билан бирга уларнинг ҳимоячи-

сига айланган. Жак-Ив-Кусто ни кўпроқ экологияси бузилиб, нодир сув ости ҳайвонлари йўқолиб бораётган қушлар, ден-

қуликка тушди. Катта ўғли Жон Мишель билан бирга илмий жиҳатдан катта аҳамият касб этадиган 59 та фильм яратди. Бу фильмлардан тушган маб-

ЕР САЙЁРАСИНИНГ КАПИТАНИ

гиз ва океанлар қизиқтиради. Уларни асраб қолишга у ҳаётининг ярмидан кўпрогини сарф қилди. Бундай машаққатли ишда албатта унга сафдошлари, океаншунос олимлар, мутахассислар, аквангистлар ва моҳир довурак кинооператорлар катта ёрдам беришган. Улар қаторида унинг икки ўғли Филипп ва Жон Мишель ҳам оталарининг ўнг қулига айланишган. Кусто кичик ўғли Филиппнинг автохалокатда бевақт вафот этганидан сўнг анча туш-

лағ Кусто экспедициясини моддий таъминлашга, тадқиқотлар учун асбоб-ускуналар харид қилиш ва асосан нобуд бўлаётган ҳайвонларни сақлаб қолишга сарфланган. Кусто узининг афсонавий «Калипсо» кемасида бормаган, ўрганмаган денгизу қушлар қолмаган ҳисоби. Унинг вафотидан сўнг бу машҳур кема Парижнинг Ла-Вилет музейига келтирилиши мўлжалланмоқда. Бу ерда Кусто ҳаёти билан боғлиқ барча экспонат-

лар, жаҳоншумул ишлари ҳақидаги маълумотлар билан танишиш мумкин бўлади.

Жак-Ив-Кусто ҳаётлигида ўзи асос солган «Калипсо—2» кемасининг қурилиши ҳам бошланиш арафасида. Бу кема энг сунгги техника асбоблари билан жиҳозланади. Кеманинг 2000 йилга тайёр бўлишини олимнинг рафиқаси, бутунги кунда унинг барча ишларини давом эттираётган Франсин Кусто хоним эълон қилди.

Франсин Кустонинг айтишича, Кусто узидан кейин 50 йилга етадиган иш режалари қолдирган. Уларни ҳамкасб дўстлари, дунёнинг етук олимлари давом эттирадилар.

Маҳмуда ХАЙДАРОВА
тайёрлади

Gulruh—shoir Shavkat Rahmonning kenja qizi. U hozir 3-«A» sinfida o'qiydi. Maktabning aniq manzili:

Toshkent shahri, Usmon Nosir nomidagi 241-o'rta maktab.

Ravshanki, suhbatimiz dastlab uncha qovushmadi— Gulruh «Tong yulduzi»ga interv'y berishdan istihola qildi.

—Birinci sinfda o'qiydigan bolalar interv'y berishyapti... Siz uchinchi sinfda o'qiydiz! Iltimos, savollarimizga javob qaytarib turing,— deb astoydil g'ayrat qildim.

—Gazetada chiqsam, bolalar kulishadi,— dedi Gulruh.

—Nega kulishadi?

—Bizda «krutoy» bolalar ko'p. O'zingiz ham «krutoy» emasmi?

—Yo'q, Kamola opam «krutoy»

—Kamola yuqori sinfda o'qiydi. U «Tong yulduzi»ga obuna bo'lmagan.

—Kioskadan sotib olsachi?

—Bu gazeta kioskada sotilmaydi... Xo'sh, qalay?

Gulruh biroz o'ylanib qoldi. Divanda o'zini uyquga solib yotgan toq'asiga zimdan nazar tashladida, oldinga engashib:

—Qanaqa savollar bera-siz?— deb so'radi pichirlab.

—Masalan, Do'rmonda

dom-daraksiz yo'qolib ketgan kuchugingizning oti nimaydi, deb so'rayman.

—Uff, shu erda ham kuchukni aralashirasizmi?!

—Nima bo'пти? Axir, kuchuk insonning do'sti-ku!

—E-e, shuni so'ramang! Bo'пти so'ramayman, faqat qanaqa ot qo'yganingizni aytasangiz bo'ldi...

Gulruh shiftga qarab o'ylay boshladi. Men fursatdan foydalanib, yon daftarimda savol-javoblarni qoralab oldim.

—Nimalarni yozayapsiz?

—Javoblaringizni yozdim.

—Qanag'a javob?— Gulruh stolni aylanib o'tib, yozuvga ko'zyugurtirdi. Aji—buji yozuvumga «tishi o'tmadi», chog'i, birdan qoshlarini chimirdi.

—Boring-e, kuchuk to'g'risida so'ramang, dedim-ku!— u mehmonxonadan chiqib ketdi. Hovuridan tushgach, ena g'aytib kirdi.

—Esladingizmi?

—Chappi... Bo'ldimi?!

—Adilining kuchugining oti—chi?

—E-e!

—Xurshidniki-chi?

—Gulruh yana arazlab qoldi.

Gap shundaki, yoz faslida Do'rmondagi Yozuvchilar bog'idabittadan kuchuk boqishgandi; kun ora kuchuklarni cho'miltirishar, yunglarini sham-pun bilan yuvishar edi. Adila—yozuvchi Xayriddin Sultonning kenja qizi, Xurshid—shoir Muhammad Rahmonning kenja o'g'li.

Mavzuni jiddiylashtirdik.

—Gulruh, yozda tikuvchi bo'lmoqchi edingiz-a?

Hozir ham o'sha fikringizda qattiq turibsizmi?—deb so'radim.

—Men tikuvchi bo'laman desam ayam:

«Jinnimisan, do'xtir bo'lasan!» deyapti. Ozim qo'rqqan-ku, qanday qilib do'xtir bo'laman?!

—Bo'lmasam kim bo'lmoqchisiz?

—Ishlamoqchiman.

—O'qimasdan ishlaysizmi?

—Diplomatiyaga o'qishga kiraman, keyin ishlayman...

Agar qo'rqqas bo'lib ketsam, do'xtir bo'laman.

—Mayli, hozircha bu masala xiyla mujmal ekan. Endi boshqa savol beraman: aytinch, Usmon Nosir kim bolgan?

—Shoir bo'lgan.

—Qanag'a shoir?

—Bilmayman. Biz hali uning she'rlarini o'qiganimiz yo'q.

—Dadangiz qanaqa shoir?

—Zo'r shoir!

—Qaysi she'rni yoddan bilasiz?

—Yoddan bilmayman—u, kechagina bitta she'rini o'qidim.

—Qaysi she'rini?

—Hozir,—deb Gulruh stol ustida turgan dadasining yangi «Saylanma»sini qoliga olib varaqladi. So'ng o'ttiz oltinchi sahifani ochib, «Vidolashuv» she'rini ifodalab o'qib berdi: «Xayr, Baxor! Alvado, Baxor!

ENG YAXSHI ISM

Rahmat, oppoq gullaring uchun, Shoxlarimga zumrad g'o'ralar

qadab qo'ygan qo'llaring uchun.

Xayr, Bahor! Alvado Bahor!

Ushalmasdan qoldi armonim.

Biroq kutgil, dediyu Bahor

lablarimga bosdi barmog'in».

—Men Gulruhning qo'lidan kitobni olib, she'rni ichimda qayta mutolaa qildim. Shavkat akam ko'z oldimga keldi, tovushlari quloqlarim ostida jarangladi.

Gulduroq, qaldiraq tovushda aynan mana shu she'rni oqiyotgan shoirmi tasavvur etdim.

She'rdagi tashbeh birdan jonlanib ketdi:

«shohlarimda zumrad qo'ralar» deganda, odatda, bahor in'omlari ko'z o'ngimda gavdalanardi. Endi bo'lsa, Gulruh ma'yuzgina tikilib turardi. Oshhonadan Kamolaning ovozi eshitildi... Zumrad mevalar!

—Gulruh, dunyoda eng yaxshi ismlar qaysilar?

—O'g'il bolalarning ismimi?

—Mayli, o'g'il bolalarning ismi bo'lsin.

—Shavkat, Hoshimjon, Baxtiyor, G'ulom...

Yana aytaveraymi?

—Shularning ichida eng yaxshisi qaysi?

—Shavkat...

Hoshimjon, Baxtiyor, G'ulomjon—Gulruhning tog'alari

bo'ladilar. Hozir katta tog'asi Hoshimjon jiyanlaridan xabar olgani kelgan, bizning suhbatimizga xalaqit bermaslik uchun divanda o'zini jo'rttaga uyquga solib yotar edi.

—Gulruh, aytinch—chi, nega aynan «Vidolashuv» she'rini tanlab o'qidingiz?

—Bu she'rda «Rahmat» degan yaxshi so'z bor.

—To'g'ri,— dedim qult etib yutinib. Sezib turibmanki, she'rda cheksiz armon bor; «ushalmasdan g'oldi armonim».

Zukko mushtariy, o'zingiz yoqo'ridagi she'rni qayta o'qib,

mushohada etib ko'rarsiz—biz hozir tahlilga alohida to'xtalmaymiz. Chunki, Gulruh yana bir nimalar demoqchi bolyapti...

Yozuvdan bosh ko'tarib, Gulruhga yuzlandim.

—Bir nima demog'chimisiz?

—Dadamga o'xshagan bitta shoir bor—ku...

—Xurshid Davronmi?

—Yoq... Haligi Tomarisning dadasi—chi?

—Ha, bo'ldi, A'zam O'ktam.

—O'shani tunov kuni televizorda korsatishdi: uning ot chopib ketayotgan rasmlari kitobi dadamning kitobining yanida turgan ekan...

—O'zi ham chiqdimi? Gapiydimi?

—She'r o'qidi.

—Yaxshi ekanmi?

—Yaxshi.

Shoir A'zam O'ktamning qanday holatda she'r o'qiganini Gulruh o'zicha tasvirlab berdi. Nazarimda, A'zamjon she'r o'qiyotgan paytda Gulruh dadasini o'ylab, ko'z oldiga keltirib o'tirgandek tuyuldi. Aslida ham shunday bo'lgani aniq.

—O'qituvchingizning ismi nima?

—Shoira Ismoilova.

—Yaxshimi? Urishmaydilar?

—Urishsayam, yaxshi. Tarbiyalaydi.

—Sinfingizda o'g'il bolalar yaxshi o'qishadimi yoki qizlar?

—Qizlar yaxshi o'qishadi.

O'g'il bolalar doim «yiqilib» yurishadi.

—Sinfboshi kim?

Tanishuv

—Nodira.

—Sinfingizdagi eng yaqin o'rtoqlaringiz kimlar?

—Nargiza(ikkovi ham), Dilyora, Nodira...

—Qaysi faslning yaxshi ko'rasiz?

—Bahorni, lekin qish ham yaxshi—yaxmalak o'ynayman.

—Bilasizmi, sumalak qanaqa bo'ladi?

—Jigarrang boladi.

—Navro'zda O'shga borasizmi?

—Yozda boraman.

Sumalakni uyimizda pishiramiz.

—Gaz—o'choqda ham sumalak pishirib bo'ladimi?

—Voy, nega bolmas ekan?! Ayam pishiradi—kul

—Gulruh, uchinchi sinfda ham «uch» baho oldingizmi?

—Daftarimda ikkita «uch» bor.

—Boshqa baholaringiz faqat «besh»mi?

—Bir-ikkita «to'rt» ham bor.

—Aytmoqchi, men bugun yangi pasport oldim,—deb cho'ntagimdan yashil muqovali pasportimni chiqardim.

—Endi O'zbekiston fuqarosi-man.

Gulruh pasportimning yozuvlarini o'qidi.

—Men ham katta bo'lsam shunaqa pasport olaman,—deb fuqarolik pattamni qaytarib berdi.

Ramason kunlari edi. Tashqarida pag'a-pag'a qor yog'ardi. Shohruh o'qishdan qaytdi.

U bu yil Ijtimoiy ta'minot texnikumini tamomlaydi. Qishki sinovlar boshlanibdi—jismoniy tarbiya borasida andak mushkulot paydo bo'libdi... Gulruh dasturxonga noz—ne'matlar keltirib qoydi.

—Gapga berilib, hamma narsa esimdan chiqib ketibdi!— dedi u xijolatomuz.

Dasturxon ustida ham suhbat davom etdi, lekin uyog'ida Gulruh qatnashmadi—u ayasining yumushlariga yordam berardi.

Bola Baxshi suhbatlashdi.

НАЖОТ

Один Нажотни сизларга таништирайлик. У Мирзо Улугбек туманидаги Солиқ Азимов номидаги 64-урта мактабнинг 2 «А» синфидида ўқийди.

Доим узидан катта болалар билан ўртоқ бўлади. Унинг учта акаси, битта опаси бор. Акалари тез-тез ширинликлар олиб келиб туришади. У ўртоқларига таъийди.

Ойиси: «Акаларинг шуларни сенга есин деб обкелган, сен кучада сочасан?» деб қойиса, «Ўртоқларимнинг ҳам егиси келади-да, бунча қизганасиз», — дея гина қилади.

«Қирол Лир», «Зорро» каби мультфильмларни ёд билади. Ўртақ китобларга ишқибоз. «Шайтанат»дан эса ҳар кун, кун ора уч-тўрт саҳифа ўқиб туради.

Машина маркаларини ҳам беҳато ажратади, шахмат ўйнашни, компьютерда ёзишни ўрганапти. Ҳикоя, шеър ёзса-ку, дadasига «Оила ва жамият»да чиқариб беринг, деб туполон қилади. «Хуп», — дейишса, «неча сўм беради чиқарса?» деб сурашнинг унутмайди. Хуллас, ҳар жиҳатдан замонавий бола.

Машқларини бир ўқиб қуриб-чи, Нажотда ёзувчиликка истаъдод бор бормикин, айтасиз...

Ахир, ўзи келажакда ким бўлишини танлай олмай боши қотиб турибди, бир кун бизнесмен бўлгиси келади, эртаси боксчи, индинига қизиқчи, туртинчи кун денгиз қароқчиси... Хуллас, унга сизнинг ҳам маслаҳатингиз керак.

КИЧКИНТОЙ

БОҒЧАНИ СОҒИНДИМ

Мен сизга бир воқеа айтмоқчиман.

Унда кичкина эдим.

Онам ҳар куни азонлаб: «Ўғлим, боғчага бормаисанми? «дедилар. Мен: «Эй, боргим келмаяпти» дердим.

«Қаерга боришни хоҳлайсан?» десалар, «Мактабга», — дердим мен.

Шу воқеа уйимизда ҳар куни такрорланарди. Мен кутган 1 сентябрь ҳам кириб келди. Қувончим ичимга сиғмай қолди. Чунки мактабда текинга торт беради, деб уйлардим-да. Биринчи куни ҳеч қандай торт ҳам, пирожний ҳам беришмади. Ўртага берса керак, деб уйладим. Иккинчи куни ҳам, учинчи куни ҳам ҳеч бало беришмади. Туртинчи куни мен билдимки, мактабда унга вазифадан бошқа нарса бермас эканлар. Кейин боғча яхшилигини билиб ҳунграб йиғлаб юборай, дедим. Аммо мен ўғил боламан-да, йиғласам уят бўлади.

Болалар, агар сизлар мен каби шу ҳолга тушишни истамасангиз мазза қилиб боғчага бориб олинг, мактабга эса улгурасиз. Хупми?

Нажот АБЗАМОВ

Мен Файратман... Лекин уз номига доғ тушириб қўйган боламан. Агар... Агар Президентимиз биз жиноятчиларни авф этмаганларида эди, мен ҳозир қамоқхонада утирган булардим...

Ҳаммасига уша яхна чой

сабаб бўлди. Уйимиз бозорга яқин жойда. Кунда мактабдан келиб тушлик қилардим, кейин онам тайёрлаб қўйган бир челақ совуқ чойни олиб чиқиб бозор оралардим. Уз молини ёйган пештахтадан кетолмай сувсаб утирган тижоратчиларнинг чанқоғини қон-

дириб пул топардим. Кейин кунда икки-уч челақлаб сотадиган бўлдим. Пул тушлашни ургандим. Қарасам, топаётган пулимнинг анча қисми қуруқ чой сотиб олишга кетаяпти. Бирор чора йўқмикан, деб маҳалламиздаги ўзимдан катта болалар билан маслаҳатлашдим. Пулим купайиб, чунтагим қашпайди... Бозордан осон пул топиш йўларини излашга тушдим. Куз, қиш вақтлари бу ишнинг миси чиқди. Нимага десангиз совуққан одамлар иссиқ чой сурашади. Қалбаки қайноқ чой тайёрлаб булмас экан. Термосларга ночор чой солиб юрдим. Лекин бу ҳам жонимга тегди. Шу 2-3 литрлик зил идишларни кўтариб юрмай, пул топиб бўлмасмикан?

Буларкан! Йўлини топдим. Маҳалладошим Камол анчадан бери шунақа пул топаркан. Камол мендан икки ёш катта, пешонасидаги сочларини патала-патала қилиб олади. Эрталаб туфлисини ялтилатиб чиқиб кетиб, кечқурун бир қоғоз халтада тула ноз-неъмат билан уйга қайтади. Билсам шунча пулни узи топмас экан. Камолнинг мендек, мендан кичикроқ укашонлари бор экан.

ИСМИМГА МУНОСИБ ЙИГИТ БЎЛАМАН

Улар бозорчиларнинг кузини шамғалат қилиб, чунтакка тушаркан. Умарганларини зуллик билан Камолга олиб бериб беришаркан. Камол уларнинг ҳаммасини рози қиларкан. Хуллас, бу йил ёзда Камол мени ҳам ишга олди. Расалар оралаб юриб, анвойи молларга анграйиб қараб юрган одамларни шиламан. Оламану зув этиб акахонимга элтиб бераман. Энди биров қафтларимни микроскопда текширса ҳам қўлимдан пул юқини тополмайди. Ҳа, ишонинг, топишолмайди. Барибир, одамга ишониб бўлмас экан.

Тунов кун акахоним менга панд берди. Улжамни олмай, менга тескари қараб тураверди. Билабман. Оддий фуқаро кийимидаги милиция орқамдан тушган экан. Камол шуни сезиб, мендан узини олиб қочган экан. Милиция билагимдан маҳкам қисди, иккинчи қўли билан чунтагимдан ҳамённи чиқарди. Унинг ёнида уша мен чув туширган қишлоқчи хотин. У ҳалдеб «шу бола, худди

шу бола ёнимда уралашиб юривди. Ҳамён меники. Меники мана шу ҳамён. Ичида 5 сўмгина пулим бор. Тагин иккита ёқут кўзли тилла узук ҳам. Уларни сотгани олиб келувдим» деб бидирлади...

Хуллас, қўлга тушдим. Бултурлари суюқ дамлаган чойимни «милициядан қочган» деб ҳазиллашардим. Уша кун узимнинг ранги-руйим ҳам чойларимдек бузарган бўлса керак...

Шунақа қилиб қўлларимга кишан тушди. Аввал милицияхонада, кейин қамоқхонада этиб чиқдим. Тергов тугаб, ишимни судга оширганди. Суд бўлса неча йил беришаркан, билмадим. Қанча бўлса ҳам барибир-да, қамалиб чиққан, деган иснод умрим буйи буйнимда осиглиқ буларди. Худоба шукур, дунёда раҳм-шафқат бор экан. Инсонпарвар мамлакатда туғилган эканман. Президентимиз одамларга ғамхўр, ишонувчан эканлар. Қўшлар қатори мен ахмоқни ҳам кечи-

рибдилар. 4 декабр кун авф этиш ҳақидаги махсус фармонга биноан чиқариб юборишди. Уша кун бошим гувиллаб шишиб кетдим ё виждоним қийналиб, одамларга, бу ёруғ оламга тик қарай олмай, уйга икки букилиб кириббордим. Топдим. Мен уша кун умримда биринчи марта меҳри дарё халқимга, инсонпарвар ҳукуматимизга таъзим қилдим, аччиқ пушаймон тошини елкамга олдим. Мана, уйга қайтганимга ҳам бир ҳафтадан ошди, лекин остона ҳатлаб кучага чиққим келмайди. Юзим шувут, бунчалик бағри кенглик олди тилим лол. Ота-онамдан, ака-укаларимдан минг марта кечирим сурадим. Лекин биламан, бу ҳали оз. Мен ҳаммадан узр сурашим керак. Чунки мен одамларнинг менга ишончини тепалаб мана шу жиноят қирғоғига утиб қолганман. Энди иложи бўлса, одамлар яна менга ишонингса, аслимга қайтаман.

Мени кечиринглар, менга ишонинглар! Мен энди бутунлай бошқача йулдан бораман.

Файратнинг дил сўзларини оққа кўчирувчи:

Мукаррама МУРОДОВА

Оқ халат орзусида

Тошкент Давлат иккинчи Тиббиёт институти қошидаги тиббиёт лицейи 1995 йилда ташкил топган бўлиб, мазкур институт ректори, профессор Х. Я. Каримовнинг сазй - ҳаракатлари натижасида қисқа давр мобайнида ўқитувчи - педагоглар савияси, ўқув жараёнининг ташкил этилиши, замонавий жиҳозланганлиги, иқтидорли ўқувчи - ёшларнинг билимдонлиги билан тилга тушди.

Озода, шинам ўқув масканининг бўлажак шифокорлари оппоқ либосда...

Менинг исмим — Дилором. Шу лицейнинг 11-«Б» синфида ўқийман. Мен уз танлаган касбимни жуда севаман ва қадрлайман. Зеро, вужудимда жаҳонни лол қолдирган буюк табиб — Ибн Сино қони бор! Лицейимизда тиббиётга доир фанлар чуқур ўргатилади. Уйлайманки, бу ерда ўрганиладиган фанлар буйича устозларимиз Ғулом Жалолов (биоло-

гия), Мамлакат Эргашева (она тили — ва адабиёти), Дилором Юсупова (химия), У. Икромов (физика)ларнинг берган сабоқлари бизни олий ўқув юртига кириш тест-синовларидан муваффақиятли олиб утади.

Лицейнинг яна бир ўқувчиси Нурилло ЗАРИПОВ шундай дейди: "9" синфни битириб, тест-синов асосида биология, химия, физика, она тили ва адабиёт фанларидан имтиҳонни муваффақиятли топшириб, лицейга ўқишга кирдим. Дарсларимиз ўрта мактаб дарсларидан фарқ қилади. Биринчидан, дарсларимиз жуфт соатлаб олиб борилади, маъруза, амалий машғулотлар, лаборатория ишлари, семинарлар асосида олиб борилади, барча дарсларимиз махсус жиҳозланган хоналарда, кўргазмалар қўроллар ёрдамида утилади, иккинчидан, бу ерда ҳамма предметлардан профессорлар, доцент ва малакали ўқитувчилар дарс берадилар".

мунча сусайганми?

— Очиги, мен бу ҳолни ҳали сезганим йўқ. Сабаби кутубхонамизга таширф буюриб китоб, газета, журнал сураб келаятган болаларнинг кети узилмайди. Баъзан уларнинг сураган китобларини топиб беролмай қолишдан қурқаман. Болалар ҳаттоки биз болалигимизда тушунолмаганимиз учун четлаб ўтган ҳазрат Навоий асарларига ҳам қизиқшади. Улар билан ўзим ҳам суҳбатлашиб тураман.

— Бундан ташқари махсус тиббиёт дарси ҳам утамиз, — суҳбатга қўшилади узини 11-«Б» синф ўқувчиси Нуртасева Гулчехра деб таништирган, юз-кўзлари қулиб турган қиз. — Биз бу дарсни ТошМИ клиникаларида утамиз. Тугриси, ушбу дарсни утаётганимизда, ме-

Соғлиғинг — дил чоғлиғинг

нимча ҳар биримиз танлаган касбимиз нақадар масъулиятли эканлигини яна-да чуқурроқ ҳис этамиз, чунки биз дарсда беморлар билан ўзимиз ҳам суҳбатлашамиз, уларга қандай қараш, энг асосийси улар билан қандай муомалада бўлиш сирларини ўрганиб, кўникма ҳосил қилиб борамиз.

Лицей ўқувчиларининг уз ўқув даргоҳлари, узлари танлаган касблари ҳақида мароқ билан, ҳаяжонланиб сузлаганларини кўриб, беихтиёр шундай ажойиб, уз мустақил фикрига

эга бўлган иқтидорли ёшлар етиштириладиган қалбимиз ғурурга тулади. Ва мана шу масканнинг дунёга келишига, уни мана шундай тилга тушиб, ўқувчилар меҳрини қозонишига сабабкор бўлган, фидокор инсон — лицей директори, биология фанлари номзоди Ғулом Жалолов ҳузурига йўл оламиз.

— Лицейнинг асосий мақсади — билимга чанқоқ, билим олишни узининг олий мақсади қилиб қўйган иқтидорли болаларни топиш, танлаш, қабул қилиш ва улардаги қобилиятни янада устириш. Қадимий, илмий ва маданий меросимизни ўрганишга, умуминсоний қадриятларни эгаллашга ва чуқур билим олишга иштиёқни ривожлантириш ва олий ўқув юртларига муваффақиятли кириш учун тайёрлашдан иборатдир.

Лицейда умум таълим мактабларидек барча фанлар ўқитилади. Лекин тиббиёт йўналиши буйича бўлган фанлар —

кимё, биология, физика фанлари чуқурроқ ўқитилади. Ва ушбу фанлардан ўқувчилар ҳар чоракда институт тест марказида компьютерда тест синовлари ва бошқа фанлардан ҳам ёзма синовлар топширадилар. Бу албатта ўқувчиларни фанлар буйича замон талабига жавоб беришга ва уз устимизда мустақил ишлашга ундайди. Лицей жамоамиз ўқитиш жараёни билан биргаликда ўқувчиларнинг тарбиявий томонига ҳам катта эътибор қаратишга ҳаракат қилишимиз.

Зеро, юртбошимиз таъкидлаганларидек, «... ҳар қайси давлат, ҳар қайси миллат нафақат ер ости ва ер усти табиий бойликлари билан, ҳарбий қўдрати ва ишлаб чиқариш салоҳияти билан, балки биринчи навбатда узининг юксак маданияти ва маънавияти билан кучлидир».

Дилрабо ДАВЛАТОВА

Газетхон болалар

— Кутубхонамизда газета ва журнал тўпламлари борми?

— Ҳа, бизнинг кутубхона ав-

ган. Чунки кўнлик, ойлик газета ва журналлардан ҳам яхши китоб борми?!

— Гулнора опа, ўзингиз ҳам билсангиз керак, гиждувонлик ўқувчилар матбуотда жуда ҳам фаол қатнашади. Бунинг сабаби нимада деб ўйлайсиз?

— Гиждувонликлар азалдан адабиёт ва санъатга ўч. Мени-

нг назаримда болаларимиз ҳам билим олишга, билимларини ўрганишга ҳаракат қилишади. Уларнинг юзларидан янгиликка ташна эканликлари кўриниб туради. Изланувчан, ижодкор болаларим билан ўзим ҳам фахрланаман.

— Гулнора опа, биз ҳам гиждувонликларнинг эртаси порлоқ эканлигига ишонамиз. Бунинг келажакимиз бўлиши болажонлар ёзаётган мактублар ҳам тасдиқлаб турибди.

Хосият РУСТАМОВА

Обуна — мавсумий эмас

валдан ҳам газета ва журналларга обуна бўлиб келишни канда қилмайди. Мақсадимиз уларнинг ҳар бир сонини йиғиб, тўплаб боришга қаратил-

ЁШ ИҚТИСОДЧИ

YOSH IQTISODCHI

"Тонг юлдузи"га иқтисодий илова газета

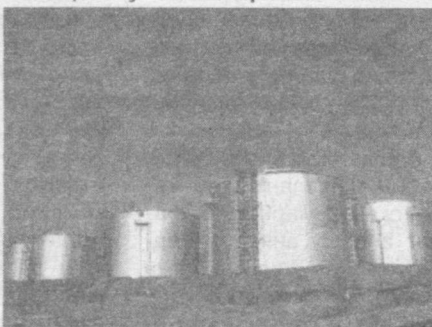
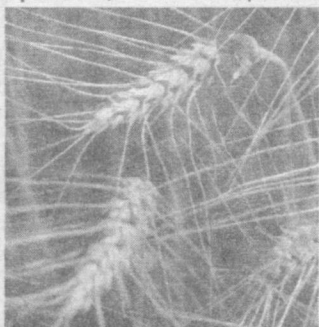
Уқиб ўқинг

ДАСТУРУЛАМАЛ

Ўзбекистон Республикасида иқтисодиётни тубдан ислох қилишга бешта муҳим ва машхур тамойил асос қилиб олинган бўлиб, ўтиш даврининг сиёсати ана шу тамойилларга таянади:

- иқтисоднинг мафкурадан ҳоли бўлиши ва сиёсатдан устуворлиги;

- давлатнинг бош ислохотчи бўлиши;
- қонунлар ва уларга риоя қилиш устуворлиги;
- халқ манфаатларига қаратилган кучли ижтимоий сиёсатни юргизиш;
- бозор иқтисодиётига аста-секин, босқичма-босқич ўтиб бориш.

Ишлаб чиқилган тамойиллар ҳаёт синовидан ўтди. Амалий иш жараёнида уларнинг тўғрилиги ва таъсирчанлиги тасдиқланди. Бу тамойиллар жаҳон жамоатчилиги томонидан маъқулланди, энг муҳими, халқимизнинг ўзи уларни қабул қилди ва қўллаб-қувватлади. Ҳозирги вақтда мазкур тамойилларни амалга ошириб, республикада ижтимоий-сиёсий барқарорлик, энг муҳими - бозор муносабатларини жорий этиш сари босқичма-босқич ил-

гарилаб боришимиз таъминланмокда. Шу боис биз бундан буён ҳам ушбу тамойилларга амал қилаверамиз.

Бу тамойилларнинг асосий мазмуни қуйидагилардан иборат. **Биринчидан**, иқтисодиётни мафкурадан батамом ҳоли қилиш. Иқтисодиёт сиёсатдан устун турмоғи, унинг ички мазмунини ташкил қилмоғи лозим. Айнан иқтисодиёт, уни янада ривожлантириш муаммолари ҳозирги сиёсатимизнинг асосий мазмунидир.

Иккинчидан, мураккаб ўтиш даврида давлатнинг ўзи бош ислохотчи бўлиши зарур. Давлат бутун халқнинг манфаатларини кўзлаб, ислохотлар жараёнининг ташаббускори бўлиши, иқтисодий тараққиётнинг етакчи йўналишларини белгилаши, иқтисодиётда, ижтимоий соҳада ва суверен давлатимизнинг ижтимоий-сиёсий ҳаётида туб ўзгаришларни амалга ошириш сиёсатини ишлаб чиқиши ва изчил рўёбга чиқариши керак.

Учинчидан, бутун янгиланиш ва тараққиёт жараёни қонунларга асосланмоғи зарур. Иқтисодий ўзгаришлар синалган, амалий кучга эга бўлган қонунларга таянгандагина бу ўзгаришлар сезиларли натижалар бериши, муқаррар бўлиши мумкин.

Тўртинчидан, демография соҳасидаги реал аҳволни, аҳолининг мавжуд турмуш даражасини ҳисобга олган ҳолда бозор муносабатларига ўтиш билан бир қаторда одамларни ижтимоий ҳимоялаш соҳасида кучли чора-тадбирларни олдиндан амалга ошириш керак. Ижтимоий ҳимоялаш ва кафолатларнинг кучли, таъсирчан механизми мавжуд бўлгандагина ижтимоий-сиёсий барқарорликни сақлаган ҳолда бозор иқтисодиёти саритинимсиз ривожланиб боришни таъминлаш мумкин.

Нихоят, **бешинчидан**, янги иқтисодий, бозор муносабатларини пухта ўйлаб, босқичма-босқич қарор топтириш лозим.

Беш тамойилнинг ҳаммаси ҳам демократик ва иқтисодий ўзгаришларни муваффақиятли ислох қилиб боришда бирдай муҳим аҳамиятга эгадир. Шу билан бирга бозорга босқичма-босқич ўтиш тамойили алоҳида эътиборга лойиқ. Бу етакчи тамойиллардан биридир. У иқтисодий ислохотларнинг бутун ички мантиқини, ривожланиб бориши ва харақтерини белгилаб беради.

"Ўзбекистон иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш йўлида" китобидан.

Мужда САМОЧИ ЎҚУВЧИЛАРИМИ ҒАЛАБАСИ

Яқинда Покистонда самочи ўқувчиларнинг анъанавий халқаро учрашуви бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон, Покистон, Малайзия, Польша ва бошқа мамлакатларнинг энг кучли аэродинамика мактаблари ўқувчилари ўзаро куч синашишди. Улар аввало ўзларининг авиация ва космосга оид билимдонликларини намойиш этишди. Ўзбекистон вакиллари учрашув доирасида ташкил этилган барча кўрик-танловларда фаол иштирок этиб, аъло натижаларни қўлга киритдилар. Юртдошларимиз ихтиро этган моделлар ўзининг оригиналлиги билан алоҳида эътибор топди.

Шундай бўлиши ҳам табиий. Чунки республикамизнинг турли ҳудудларидаги фазо сирларига қизиққан болалар алоҳида эътиборда. Улар турли тўғаракларда устозлардан сабоқ олиб, ранг баранг моделлар ясашади. Бу борада айниқса академик Шавкат Воҳидов раҳбарлигида ташкил этилган "Ёш фазогирлар" халқаро мактабининг тажрибаси ибратли. У кўшни мамлакатлар болаларини ҳам сирли космос оламига етакламокда. Қуни кеча республикамиз ёш самочилари қўлга киритган бу ғалабада ана шу мактабининг ҳам алоҳида ўрни бор.

Бозор оралаб полиз маҳсулотлари сотиладиган жойга ўтдим. Кўзим расталардаги териб қўйилган маҳсулотларда. Мана, катта-кичиклигида уртача, юмалоқ, текис қизил картошлар. Нарҳини сўрай деб бошимни кутарсам, пештахта ортида кичкинагина бола турибди.

- Картошканинг эгаси сенми?
- Ҳа.
- Ўзинг савдо қиляпсанми? Мактабга бориб илм ўргансанг бўлмайдами?
Болақайнинг юзи дарҳол қизариб кетди. Хижолат бўлди.

- Ҳар куни мактабдан келиб, дадамлар тушлик қилиб олгунларига қадар мен савдо қилиб тураман. Кейин яна кўшимча дарсларимга бораман, - деди у шошиб.
- Канақа кўшимча дарслар?

- Душанба, пайшанба кунлари соат 14 да 20-музыка мактабига бораман. Ёйжак чаламан. 2-синфда ўқийман, - деди.

- Яна-ми? - дедим ишонқирамайроқ.
- Сешанба, чоршанба, жума ва шанба кунлари инглиз тилига бораман. Руслаң, Хуршид уччаламиз ким инглизчада яхши сўзлаша олиш ўйнаймиз. Ўқитувчимиз ҳам битта. Кўшни уйда яшайди. Энди юзидаги қизиллик ўрнига мамнунлик, хотиржамлик жо бўлган эди.

Бу қора мағиз болақайга ўзимнинг ҳам борган сари қизиқишим ортар, янада яқинроқ танишгим келар эди.

- Қайси уйда яшайсан?

БОЗОРНИ ҲАМ, ИНГЛИЗ ТИЛИНИ ҲАМ, МУСИКАНИ ҲАМ ЎРГАНЯПТИ

- Мен сизни танийман. Кўшни домда яшайсиз-ку. Ойимни ҳам танийсиз. Қутбархон опанинг ўғлиман. Исми Баҳром, фамилиям Қуванов. 248-мактабнинг 4-"В" синфида ўқийман.

- Савдо қилаётиб адашиб кетмайсанми? Пул санашда-чи?

- Йўқ, ўрганиб кетганман. Тўғри, биринчи марта чалқашиб кўп қайтим бериб юборибман. Энди пишиб кетдим.

- Савдо қилган пулингдан ўзингга ҳам беришадими?

- Ҳа, лекин мен уларни сарфламай йиғиб қўяман. Байрам бўлганда дадам билан ойимга совға оламан. Совға қилишни роса яхши кўраман.

- Картошканг нечи сўм? - сўради харидор келиб...

- Бозордан уйга қайтар эканман, хаёлим Баҳромда эди. Ҳа, биз ёшларимиз ўзини фақат бозорга ураб кетяпти, деб куйиниб гапирамиз. Очигини айтсам, уларнинг ҳозирги кунга мослашаётганларини, ҳам инглиз тилини ўрганиш учун, яна музыка машғулотига бориш учун, сўнгра савдо қилиш учун яна дарс тайёрлаш учун вақт топаётганларини кўриб, келажак авлодимиздан фахрланиш мумкин. Тўғри, унинг оила аъзоларини танийман. Ақаси Жаҳонгир аълочи ўқувчи, у ҳам музыка мактабининг рубоб бўлимини тамомлаган. Опаки Нилуфар "Булбулча" хорига, музыка мактабининг пианино бўлимига боради. Ота-онаси жуда талабчан. Фарзандларини келажакда яхши, баркамол инсон бўлишлари учун куйиниб имкон яратадиганлардан.

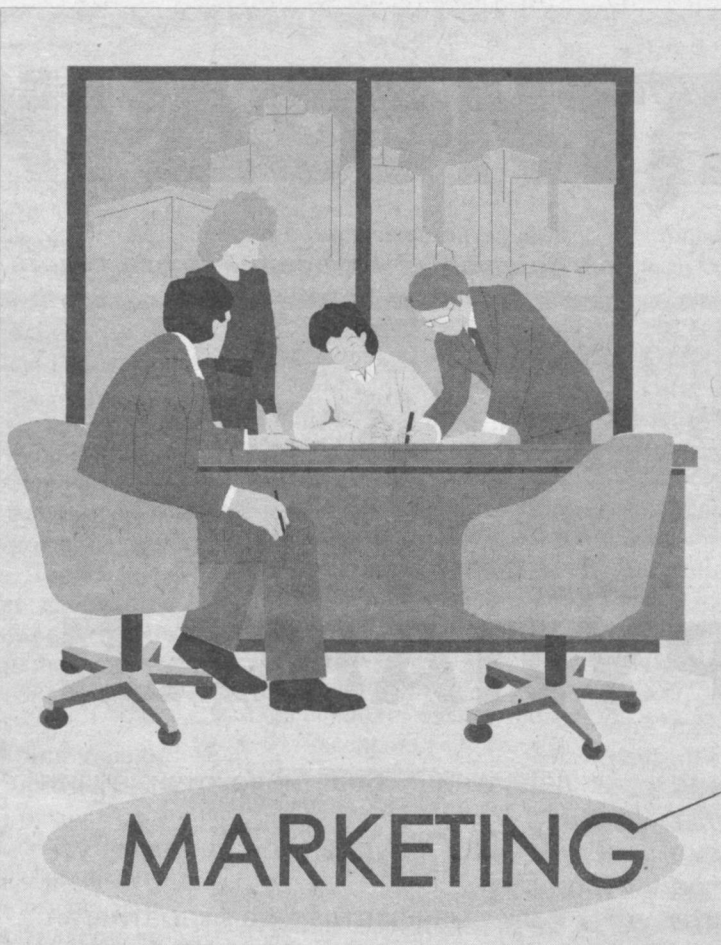
М. ИКРОВА.

8, 9-сонлар
1998 йил
3 февраль

ЁШ ИҚТИСОДЧИ
YOSH IQTISODCHI

НОМНАС

Маркетинг бугунги кунда гўё ҳаммага таниш, унинг истиқболли эканлиги гўё ҳаммага маълум бўлиб кўринса-да, лекин кўпчилик умуман бу ҳодиса тўғрисида тахминий тасаввурга эга.

Маркетинг деган сўзнинг таржимаси бозор билан боғлиқ деган маънони билдиради. Лекин бу моҳият эътибори билан олганда анча кенг тушунчадир.

Маркетинг бозор муаммосини ҳал қилишга комплекс равишда ёндашув бўлиб, эҳтиёж ва талабни ўрганиш, маҳсулотлар ишлаб чиқариш ва турли хил хизматлар кўрсатишнинг савдо-сотиқ ва истеъмол билан алоқадор дастурларини ишлаб чиқишдан тортиб то буюмлар сотилганидан кейин хизмат кўрсатишни ҳамда истеъмолдан чиққан буюмлардан фойдаланишни ташкил этишгача бўлган ишларни ўз ичига олади.

Маркетинг XIX аср охири ва XX аср бошларида капиталистик корхоналарнинг ишлаб чиқариш-сотиш ва савдо фаолиятини харидорлар талабларига қараб ташкил этиш ва бошқариб боришнинг бир системаси, тизими сифатида пайдо бўлди. Харидорларнинг эҳтиёжларини, дидларини, кўнгилларидаги истакларини ҳисобга олиб бориш маркетингнинг асосий хусусияти бўлиб, уни аксари истеъмолчининг эҳтиёжларини эмас, балки ишлаб чиқариш эҳтиёжларини кўзда тутадиган бошқа ёндошувлардан ажратиш туради.

Маркетинг йўли билан ёндошиб қилинадиган комплекс таҳлилнинг энг муҳим хусусияти умуман бозорда рўй бераётган жараёнларни эмас, балки бутун бозор тизими бўғинлари: ишлаб чиқарувчи корхоналар, товарларни етказиб беришда ўртада турадиган воситачилар, улгуржи ва чакана савдо корхоналари, шунингдек, булар билан алоқада бўлган бошқа кўпгина корхоналарнинг конкрет функцияларини шу бугунги кунга ва узоқ муддатга мўлжаллаб ўзгартиришни талаб қиладиган нарсаларни ҳисобга олиб боришдир.

Хўш, маркетинг йўли билан ёндошишнинг марказлаштирилган режалаштириш усулидан фарқи нима деган савол туғилиши мумкин. Бизда қарор топган режалаштирувчи, яъни планлаштирувчи органларнинг иш амалиётига кўра, бозорнинг эҳтиёжлари давлат режасида аслида ҳисобга олинмас эди. Маркетинг эса сотувга қўйиладиган товарларнинг аниқ эгаларига етиб борадиган, аҳолининг даромадларига қараб улар шу аҳоли ижтимоий гуруҳлари орасида табақалашган ҳолда сотиладиган бўлишини талаб қилади.

Маркетингнинг мақсади ва вазифалари

Маркетингнинг асосий мақсади талабга таъсир ўтказишдир. Хўш, бу таъсир қандай бўлиши керак? Талабни аввалги даражасида сақлаб туриш, уни ошириш ёки камайтириш керакми ё бўлмаса, бошқа маҳсулотга ўтиб, янги талабни шакллантириш керакми ва ҳоказо. Маркетинг фаолиятининг ана шу аниқ мақсадларини бозорда вужудга келган вазият, харидорлар мўлжали, у ёки бу бозорга қирадиган корхонанинг ижтимоий ва иқтисодий вазифаларини ҳисобга олиб туриб белгилаш зарур.

Шундай қилиб, айнан талаб маркетингнинг мақсадини ҳаммадан кўра аниқроқ белгилаб олишга, керакли стратегияни танлашга имкон беради. Маркетинг стратегиясининг ҳар хил ҳолатдаги талабга тўғри келади-ган бир неча турини тафовут қилиш мумкин. Куйида талабнинг турли ҳолатлари ва маркетинг стратегиясининг уларга тўғри келади-ган вазифалари келтирилган.

1. Манфий талаб. Агар харидорларнинг кўпчилик қисми товарни қабул қилмаса, ундан қочадиган бўлса, бунда бозор манфий талаб ҳолатида бўлади. Маркетинг хизматининг вазифаси - бозорнинг нима сабабдан товарни ёқтираётганини таҳлил қилиб чиқиш ва товарни қайта ишлаш, баҳоларни пасайтириш ва талабни бир мунча жонлантириш йўли билан салбий муносабатни маркетинг дастури ўзгартира оладими, деган муаммони ҳал қилишдир.

2. Талабнинг йўқлиги. Истеъмолчилар товарга қизиқмаслиги ёки унга бефарқ қарашлари мумкин. Маркетингнинг вазифаси - товарга хос бўлган хусусиятларни инсоннинг табиий эҳтиёжлари ва истаклари билан боғлаш йўллари топишдир.

3. Яширин талаб. Кўпгина истеъмолчиларда бозорда мавжуд бўлган товарлар ёки хизматлар ёрдамида қондириб бўлмай-диган эҳтиёжлар бўлиши мумкин. Маркетингнинг вазифаси - потенциал бозор катталигига, сигими-га баҳо бериш ва талабни

қондира оладиган самарали то-варлар ҳамда хизматларни яра-тишдир.

4. Камайтиб борадиган талаб. Ҳар қандай ташкилот ҳам ўзининг битта ёки бир неча то-варларига бўлган талаб камай-иб қоладиган ҳолатга эртами-кечми дуч келади. Бундай шаро-итларда нима сабабдан талаб камайиб, конъюнктура пасайиб бораётганини таҳлил қилиб чи-қиш ва янги соҳа бозорларини қидириб топиш, товар характе-ристикаларини ўзгартириш ёки бир мунча самарали алоқаларни ўрнатиш йўли билан товарларни ўтказишни яна жонлантириш мумкин-мумкинмаслигини аниқ-лаш керак бўлади. Маркетинг-нинг вазифаси - товарни таклиф этиш ишига ёндашувни ижодий равишда қайта ўйлаб чиқиб, та-лабнинг камайиш тенденцияси-ни орқага қайтаришдир.

5. Номунтазам талаб. Кўпчи-лик ташкилотлар молининг ўтиши мавсум сайин, кун сайин ва ҳатто соат сайин ўзгариб туради, бу нарсa уларнинг иш билан етарли таъминланмай, туриб қолишига ёки иши ҳаддан ташқари кўпайиб кетишига олиб келади. Масалан, жамоат транспортининг кўпчилик қисми кундузги осойишталик пайтида бўш туради ва одамлар қайнаб турадиган соатларда уларни ташиб уддалай олмай қолади. Маркетингнинг вазифаси - баҳоларни ўзгартириш, рағбат-лантириш чораларини кўриш йўли билан талабнинг вақт узра ўзгаришларини билинтирмаслик усулларини қидириб топишдир.

6. Тўла қимматли талаб. Тад-биркорлар ўзларининг товар обо-ротларидан қониқадиган бўлиш-са, ана шуни тўла қимматли талаб дейилади. Маркетингнинг вазифаси - истеъмолчиларнинг кўнгилларига ёқадиган нарсалар ўзгариб турадиган ва рақобат ку-чайиб борадиган бўлишига қара-май, талабнинг мавжуд даража-сини сақлаб боришдир. Бу ҳолда товар ва кўрсатиладиган хизмат-ларнинг сифати тўғрисида тин-май қайғуриб боришга, ўз хатти-ҳаракатларининг тўғри-тўғримас-лигини билиш учун эҳтиёжлар-нинг қанчалик қондирилаётганини доим аниқлаб туришга тўғри ке-лади.

7. Ҳаддан ортиқ талаб. Бунда талаб даражаси бозорда таклиф этилаётган товарлар билан қон-дирилмайдиган бўлади. Мазкур ҳолда демаркетинг деб аталади-ган маркетингнинг вазифаси - та-лабни вақтинча ёки доимий ка-майтириш усулларини қидириб топишдир. Умумий демаркетинг маҳалларида баҳоларни кўтариш, рағбатлантиришларни сусайти-риш, талабни камайтириш, сер-висни пасайтириш сингари чора-ларни қўлланиб, ҳаддан ташқари ортиб кетган талабни камайти-ришга ҳаракат қилинади. Демар-кетингдан мақсад - талабни йўқ қилишдан иборат бўлмай, балки уни пасайтириш, камайтиришдан иборатдир.

8. Номасқул талаб. Саломат-лик учун зарарли товарларга бўлган талабдир. Бу талабга қар-ши туриш учун маълум мақсадга қаратилган хатти-ҳаракатлар қилинди. Сигареталар, спиртли ичимликларни тарқатишга қарши компаниялар олиб борилади. Маркетингнинг вазифаси - тегиш-ли маҳсулотнинг зарари тўғриси-даги маълумотларни тарқатиб, уларнинг баҳосини кескин оши-риб ва бошқа йўллар билан ис-теъмолчиларни ўзларининг одат-ларидан воз кечишларига кўнди-ришдир.

Шундай қилиб, маркетинг бо-зорнинг аниқ тайин товарлар ёки хизматларига бўлган эҳтиёжлари-ни билишни кўзда тутди.

САВДО

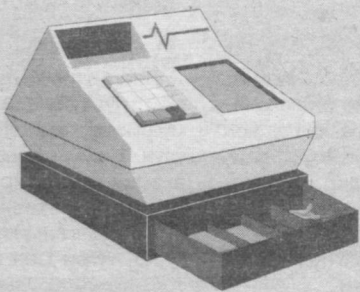
ЎШ ИҚТИСОДИ
YOSH IQTISODCHI
8, 9-сонлар
1998 йил
3 февраль
МЕЗОН

ҚАНАДАЙ БОШЛАНГАН ЭДИ?

Савдо фаолият сифатида қадимий ва шарафли тарихга эга. Қадимшунослар (археологлар) тасдиқлашларича, илк тош давридаёқ қабилалар меҳнат қуроллари ва тақинчокларни ўзаро алмаштирганлар. Эрамиздан аввалги 5-6 асрларда Вавильон ва Қадимги Грецияда товар айрибошлаш жараёни жуда қизгин бўлган. Шу тариқа савдо-сотиқ муҳимлаша ва кенгая борган. Бора-бора бутун бошли шаҳарлар пайдо бўлди. Миллатлар, халқлар фақат савдо-сотиқ билангина шуғулланишга мослашдилар. Айрим одамлар савдо билан шуғулланишни ўзига касб қилиб олдилар. Улар савдогарлар, бозиргонлар деб ном олишди. Савдогарлар бир эмас, бир неча шаҳарларда ва бир талай мамлакатларда савдо ишларини олиб боришни йўлга қўйдилар. Бунга Фарбни Шарқ билан боғлаган Буюк Ипак йўли ёрқин мисол бўла олади.

Марказий осийлик савдогарлар қадим замонлардан бери Эрон, Афғонистон, Ҳиндистон, Хитой, Миср, Туркия, Россия ва Европанинг бошқа мамлакатлари билан савдо алоқаси ўрнатганлар. Бунда, шубҳасиз, милoddан аввалги биринчи минг йилликнинг ўрталаридан милoddнинг 15-асригача Шарқий Фарб билан боғлаган ва бизнинг Самарқанд, Бухоро, Андижон каби ўнлаб шаҳарларимиздан ўтган Буюк Ипак йўлининг аҳамияти катта бўлган. Бу йўлни мустақиллик йилларида қайта тиклаш дастури тузилди. Йўл янгича шароитда, замонавий техника воситаларига мослаб қайта ташкил этилмоқда.

Айни вақтда Ўзбекистон Республикаси АҚШ, Англия, Япония сингари ўнлаб ривожланган мамлакатлар билан савдо алоқаларини ўрнатган.

САВДО ИНШООТЛАРИ

Савдо учун мўлжалланган бозор, дўконлар, тимлар, савдо расталари, павильонлар, пассажлар ва савдо марказлари бинолари, биржа қароргоҳлари каби махсус жойлар савдо иншоотлари дейилади.

Қадимги вақтларда савдо иншоотлари бозор атрофи ва катта йўл ёқаларига бир қаватли бинолар шаклида қурилган. Шарқда, айниқса, ўрта асрларда, савдо-сотиқ учун усти ёпиқ майдонлар қуриш

расм бўлган. Уларни тим деб аталган. Тошкент, Бухоро, Хева, Самарқанд каби шаҳарларда Чорсу деб номланган ҳозир меъморчилик ёдгорликлари ҳам ўтмишда гавжум савдо масканлари бўлган.

Бизнинг давримизда савдо иншоотлари ҳам янгича замонавий тус олди. Кўп қаватли биноларга жойлашган Марказий универмаглар, Бош универсал магазинлар, Супермаркетлар юртимизнинг кўрки!

БОЗОР

САВДО-СОТИҚ ҚАНАДАЙ АМАЛГА ОШИРИЛАДИ?

Савдо - товар муомаласининг бир тури, олди-сотди йўли билан товарларни реализация этиш жараёни. У ишлаб чиқаришни истеъмол билан бир-бирига боғловчи бўғиндир. У товарларни пул воситаси билан айрибошлашни билдиради. Маҳсулотлар бир-бирига бевосита алмаштирилса, бу - савдо эмас. Уни мавозе, яъни бартер дейилади. Лекин бутун дунёда савдо фақат пул воситасида амалга оширилиши қарор топгани билан мавозе (маҳсулотни маҳсулотга алмаштириш) усули йўқ бўлиб кетмади. Ҳозир ҳам одамлар, ҳатто мамлакатлар ўртасида мавозе усулида товар айрибошлаш амалда.

Пул воситасида амалга ошириладиган савдонинг ҳам турлари кўп. Бунинг биринчи йўли - нақд пул билан савдо қилиш. Сиз - биз кунда дўконлардан турли озиқ-овқатларни, кийим-кечак ва буюмларни нақд пул тўлаб сотиб оламиз. Бу усул савдонинг энг кўп тарқалган, лекин ўта жўн усулидир.

Савдонинг иккинчи йўли - нақд пулсиз, яъни банклар орқали бир ҳисоб рақамидан иккинчи ташкилотнинг ҳисоб рақамига пул ўтказишдир. Бу усул ҳам дунёда

кенг тарқалган. Унинг кўпгина ижобий томонлари бор. Лекин битта нозик жиҳати шуки, бу усулдаги савдо жараёни секинроқ - узок муддатга чўзилади. Олувчи ўзи истаган товарни қўлига олгунича бир оз муддат кутишига тўғри келади.

Савдонинг янада "бамайлихотир" амалга ошадиган йўли - кредитга товар олди-сотдидир. Бунда харидор сотувчи билан олаётган товар нархини маълум муддатда, аниқ шартлар билан тўлаш ҳақида шартнома тузади.

Товарга харидор одам (ёки ташкилот) шартномага қўшиб товар баҳосининг маълум қисмини олдиндан тўлайди-да, товарни олиб кетаверади. Нархнинг қолган қисмини эса бир неча ой, баъзан бир неча йил давомида оз-оздан тўлаб узади. Кредит йўли билан савдо қилинганда, сотувчи товар пулини яхлит ололмай ютқазади. Лекин олувчи ҳам кўп ҳолларда кредитга олаётган молини обдон текшириб, "чертиб кўриш" имконидан маҳрум бўлади.

Ҳа, савдода энг қулайи барибир олди-сотдини нақд пул билан амалга оширишдир.

“ЧАКАНА САВДО” НИМА-Ю, “УЛГУРЖИ САВДО” НИМАСИ?

Савдонинг икки шакли мавжуд - чакана савдо ва улгуржи савдо.

Сизу биз кун-кунора бозордан, дўконлардан доналаб, килолаб ҳар хил маҳсулот сотиб оламиз. Уйимиз учун шкаф ёки диван, гилам ёки чойнак-пиёлалар, эгнимизга тўғри келадиган кийимлар харид қиламиз. Еб-ичиш учун турли озиқ-овқат маҳсулотлари келтирамыз. Буларнинг ҳаммаси чакана савдо йўли билан олди-сотди қилинади. Бунда ҳар битта товарнинг нархи аниқ ва алоҳида-алоҳида белгиланган бўлади. Лекин баъзи кишилар доим зарур моллар учун ҳадеб бозорга чопаверишни ёқтиришмайди. Улар ун, гуруч, ёғ, шакар каби тез айнамайдиган маҳсулотларни килолаб эмас, бир неча қоплаб, ёки флягаларда сотиб олишни ёқтирадилар. Киш учун сабзавот маҳсулотларини ҳам шунақа - улгуржи сотиб олиб ғамлаб қўйишади. Халқимизда "улгуржида-барака", деган гап бор.

Улгуржа савдо - нима дегани? Улгуржи олди-сотди - бир турдаги маҳсулотни доналаб, килолаб эмас, балки кўпгина миқдорини бир харидорга бир вақтда бир хил нархда сотишдир. Буни одамлар оддийгина қилиб "кўтара савдо" ҳам дейдилар.

Улгуржи савдо асосан корхоналар, ташкилотлар ва хўжаликлар ўртасида амалга оширилади. Масалан, Андижон шаҳридаги 1-Пахта тозалаш заводи Асака туманидаги жамоа хўжаликлари етиштирган ҳамма пахтани (у неча минг тонна бўлса ҳам!) сотиб олишга шартнома тузади... Ёки савдогар Адҳам Қориев Покистондаги бир фирмадан бир йўла 200 дона чарм камзул сотиб олди ва ҳоказо.

Улгуржи савдода, одатда, нарх-наво бозордаги чакана баҳодан анча арзон бўлади. Бунда сотувчи - вақтдан, олувчи - пулдан ютади.

8, 9-сонлар
1998 йил
3 февраль

ЁШ ИҚТИСОДЧИ

ҚАЛАМЧА

ОНАЖОНИМГА СОВГА

Бугун онажонимнинг туғилган кунлари. Нима совга қилсак экан деб Ирода опамлар билан уюқ уйладик. Қандай совгадан онам хурсанд бўладилар: атирми, совунми ёки рўмолми? Шунда опам "Зиёда, кел онам келгунларича уйларни супуриб, ҳаммаёқни саранжом қилиб, битта пирог-пиширамиз", - дедилар.

Мана, онам келиб, қилган ишларимиз ва пиширган пирогимизни кўриб жудаям қувониб кетдилар.

- Раҳмат, она қизларим, яхшиям сизлар бор экансизлар. Қилган иш-

ларингиз мен учун энг қимматбаҳо совгадан ҳам аъло, бошим кўкка етди, дедилар.

Оҳ, онажон. Фарзандларингизнинг арзимас совғасидан шунчалар хурсанд бўлганингизни кўриб биз ҳам севиниб кетдик.

Оналар шунчалар бағри кенг, меҳри бекиёс, олижаноб инсонки шунинг учун айтилар экан-да, жаннат оналар оёғи остидадур, деб.

Зиёда ТОЖИЕВА,
Тошкент шаҳридаги 219 мактабнинг 3-"Б" синф ўқувчиси.

ДАДАМНИНГ НАСИХАТИ

Эсимдан чиқмайдй, бир куни жияним Даврон боғчадан келиб, кўлида бир бурда нон билан ҳовлида ўйнаётган эди. Шу пайт дадажоним уйдан чиқиб келдилар. Давронни кўриб, омон бўлгур, даданг айлансин, болам, нонни ўтириб ейди дедилар. Кейин ерга тушган нон ушоғини энгашиб олиб ўпиб, кўзларига суртдилар. Бизларга ноннинг нақадар улуг ва бебаҳолигини тушунтириб, ёнларига ўтказиб, бошимизни силаб туриб ёшлик йилларидаги бир воқеани сўзлаб бердилар. Уни асраб-авайлашимизни ва доимо қадрига етсак, асло кам бўлмаслигимизни насихат қилдилар. Ўшандан бери ерга тушган нон ушоғи ҳам биз учун бебаҳо, жуда азиз бўлиб кўринади. Шунинг учун баъзи одамлар нонни қотириб қўймолларига бераётганини кўрсам, улардан хафа бўлиб кетаман. Бозорда, дўконларда сотилаётган нонлар орасида яхши пишмагани ёки куйдириб юборилганларига кўзим тушса айрим нонвойларнинг ношудлигидан ранжийман...

Чунки нон дунёнинг энг азиз неъмати. Унинг қадрини бизга англатиб кетганингиз учун раҳмат Сизга Дадажон! Сизнинг бу насихатларингиз ҳеч қачон ёдимиздан чиқмайди!

Ирода ТОЖИЕВА,
Тошкентдаги 219-мактабнинг 8-"Б" синф ўқувчиси.

РАСМ ЧИЗИШГА ҚИЗИҚАСИЗМИ?

Менинг исмим Феруза, фамилиям Муяссарова. Менга расм чизиш ёқади. 4 ёшимда расм чизишга қизиқиб қолдим. Биринчи марта уйда альбом варағига расм чизганман. Кўпинча, ҳайвонлар расмини чизаман. Ёшлигимдан кўп мультфильм кўрганим учунми ёки ҳайвонларни жуда ҳам яхши кўришимданми, кўлимга тушган қоғоз ёки альбом дафтарга от, кучукларнинг расмини чизганман. Ҳатто, бир-иккита дарслик дафтарига отни чизганим эсимда. Боғчада мен ҳаммадан яхши чизар эдим. Менинг энг яхши расмларимни боғчадаги кўргазмага осиб қўйишарди. Боғчада мен расм дарсини орзиқиб кутар эдим. 6 ёшга тўлганимда дадам мени рассомлар уюшмасига олиб борди. Лекин оқ соқолли бир рассом машғулотга 4-синфдан оламиз, деди. Биз қайтиб келдик. Кейин у ерга қайтиб бормадик...

Мақтабда расм дарслари кейинчалик

бўлмади. Айрим вақтларда расм чизишга ўзимнинг ҳам вақтим бўлмайди. Фақат бўш вақтларимда табиат манзараларини, мультфильмларга чизаман. Телевизорда кўрсатётган мультфильмларни ҳадеб чизавариш ёқмайди менга. Уларга ўхшатиб бўлса-да, ўзим мультфильмга расмлар чизаман. Айрим вақтларда бу машқларга 10 варақ-20 варақ кетади. Чизишни ёқтираман, бўяшни ёмон кўраман. Айниқса, кўп варақли мультфильм чизганда ҳар бетдаги қаҳрамонни бўяшни ўзи қийин. Бўяганимда гуаш, акварельний ва ёғли бўёқлардан фойдаланаман.

Албатта, ҳамма ўзи кўлидан келганича чизади. Кимдир чизишни, кимдир бўяшни яхши кўради. Мен эса катта портретларни бўяшни яхши кўраман. Катта бўлганимда мультимпликатор бўлиш ниятим бор.

Феруза МУЯССАРОВА,
Тошкентдаги 300-лицей мактабнинг 8-"З" синф ўқувчиси.

ЁВУЗ НИЯТ

Юртимиз тинч ва элимиз осойишта ҳаёт кечирмоқда. Ҳар бир одам ўзи учун, қолаверса ватандошлари учун келажақ сари олға одимлаб бормоқда. Бундай эзгу ниятли кимсалар бизнинг орамизда кўп.

Аммо... гуручининг курмаги бўлгани каби, орамизда гоҳо ёвуз ниятли кимсалар ҳам учраб туради. Улар инсоннинг бойлигини, зеб-зийнати-ю, ҳар хил қимматбаҳо тақинчоқларида деб билишади, шекилли. Мана, бунга мисол тариқасида мен сизларга яқинда бўлиб ўтган воқеани айтиб берай. Биз бутун синфимиз билан яқинда очилган "Сергели маданият ва истироҳат боғи"ни безатишга борган эдик (шу куни боғнинг очиلىш маросими эди). Қайтишда иккита дугонам билан

пиёда уйга қайтмоқчи бўлдик. Йўлда тор йўлакчага ҳам дуч келамиз. У ер олдин кенг жой эди. Мана ҳозир бир томонини гаражлар эгаллаб олган. "Биз қизнинг тилла зирани юлиб қочишибди", "Биттаси занжирини олдириб қўйибди" деган гапларни синфдошларимдан эшитиб, унга ишонмаган эдим. Тор йўлакка яқинлашяпмиз. Афти буришган йигит турибди. У ёқ - бу ёққа қараб олдида, қандайдир синчковлик билан бизнинг қулоқларимизга қаради.

- Қандай бола ўзи, бизга қарашини-чи?! - деди бир дугонам. Юқоридаги

гаплар ёдимга тушиб кетди. Яна шунақалардан бўлмасин, деб кўйдим ичимда. Биз унга яқинлашганимизда, у:

- Шашлик-пашликка қалайсизлар, асал қизлар, - деб қолди. Мен дугоналарим билан оёғимизни кўлимизга олиб югуриб кетдик. Бундай қинғир йўл билан пул топиб, нонини тишлайдиганларнинг ҳолини вой бўлишини худодан тилаб қоламан. Мана шунга ўхшаш қинғир ишларнинг охири доимо ёмонлик билан тугайди. Эзгулик эса доимо ҳаётда яшаб қолаверади. Ҳаёт эса шу эзгулик ва софлик билан гўзаллашиб бораверади. Илойим шундай бўлсин!

Нигора ЮСУПОВА,
Тошкент шаҳридаги 300-лицей-мактабнинг 8-"А" синф ўқувчиси.

МЕН БИЛАГАН ПУЛ

Пул деганда меҳнат қилиб, тер тўкиб ишлаганини, пул бўлмаса ҳеч нарса ололмаслигимизни, ҳовлида яшайдиганлар картошқа, сабзи ва бошқа нарсалар етиштириб, уни бозорда сотиб, ҳалол пул тоганини тушунаман.

Пулим бўлса, уй-рўзгорга ишлатардим. Қалам, ручка, ўчирғич оламан. Жудаям кўп бўлса, ойимга ёқадиган чинни гул, рўмол, дадамга бошингиз омон бўлсин, деб дўппи, жиянларимга эса яхши кўрадиган ўйинчоқ, машина, кўғирчоқ либ берардим. Дадаси йўқ ўртоғимга пул берар эдим. Уни олмаса дафтар, эртақ китоб ҳада этардим. Ўзимга кўйлак сотиб олардим.

Биринчи марта менга дадам пул соладиган чинни мушукча идишга солиш учун 1 сўм берганлар. Уни акамни уйлантирганимизда келин ойимизнинг бошларидан сочганмиз.

Ҳа, тўғри мен ишлаб пул топмаганман, лекин нарсалаётганимда савдолашиб оламан. Туфлигимни ўнқир, чўнқир жойларда судраб юрмайман. Дафтаримнинг варақларини йиртмайман. Уйдаги пулни кўчага олиб чиқиб ташламайман.

Мана шу тариқа пулни асрашда ота-онамга ёрдамлашаман. Пулни тежаб-тергаб ишлатаман.

Малика АЗИМОВА,
Тошкент шаҳар, Курбон Юсупов номидаги мактабнинг 5-"Б" синф ўқувчиси.

СИНГЛИМГА МАСЛАХАТЛАР

Малика, бу йил мучал йилинг. Ўн икки ёшга тўлганинг билан табриклайман. Доимо соғ-саломат юр, ҳаётинг аср каби узун, асал каби ширин бўлсин. Энди катта қиз бўлиб қолдинг. Уй ишларига қарашишиг керак. Юмушларни ҳозирдан ўрганиб олсанг, кейин қийналмайсан. Мен келин-нойимга овқат пиширишда ёрдамлашаман.

Идиш-товоқни ҳозирлаш

Идишлар сенга қолди. Уларни авайлаб, тозалаб ювишинг лозим. идиш-товоқни тайёрлаш эрталабки нонушта ҳозирлашдан бошланади. Юзни ювиб келгандан кейин чойнак-пиёлаларни дастурхонга тайёрланади. уларни уч марта яхшилаб

ювилади. Доғи бўлса тайёр "чистол" кукуни билан, агар у бўлмаса тандирдаги майин кул ёки озгина туз билан кетказилади. Сўнг икки марта чайилади. Кейин оппоқ сочиқни устига тўнкариб қўйилади. Чойнакларнинг сирти ва ичидаги доғлар тоза ювгич билан ишқаланади. Жўмрагининг ичини латта ўралган чўп тикиб тозалашни унутма.

Тушлик ва кечки овқатлар еб бўлингач, каттароқ идишга иссиқ сув солиб ёғ юқини кетказ. Бунда олдин қошиқ сўнг ликопча, косалар ювилади. Уларни 2-3 марта илиқ сувда чайиб, артиб, жой-жойига қўйиш зарур. Ошхонадаги ҳамма нарса тоза ва ўз ўрнида турсин.

Рўзғордаги ҳамма идиш-товоқларнинг усти ёпиқ туриши шарт.

Маъмура АЗИМОВА,

Тошкент шаҳридаги 111-мактабнинг 8- "А" синф ўқувчиси.

Ўзбекистон Халқ артисти Малика Аҳмедова ёшларга рақс санъати "сирлар"ини очмоқда.

Болалар сўзлаганда

Ўқитувчи: Қани ким айтади, электр билан қуёш ўртасида нима фарқ бор?

Ўқувчи: Қуёш текинга нур сочади, электрга эса пул тўланади.

Сотувчи футбол ўйинига беш ёшли ўғлини олиб келди. Майдонга тушган футболчиларни кўриб ўғли отасидан сўради:

- Дада, нега уларнинг нархини орқасига ёзиб қўйишган?

ПУЛНИНГ МОҲИЯТИ ВА ЗАРУРИЯТИ

1. Пул:

а) ҳамма бошқа товарлар учун умумий эквивалент вазифасини бажаради.

б) ҳамма бошқа товарлар сингари ўзининг қийматига эга.

в) ҳамма бошқа товарлар сингари ўзининг истеъмол қийматига эга.

г) ҳамма товарларни харид қилиш воситаси бўлиб хизмат қилади.

д) нотўғри жавоб йўқ.

2. Қайси мамлакатда пул вазифасини бугдой бажарган?

а) Римда.

б) Африкада.

в) Қадимги Мисрда.

г) Хитойда.

д) Мўғулистонда.

3. Қуйидагиларнинг қайси бири айирбошлаш чоғида пул вазифасини бажарган?

а) Чорва.

б) Қимматли чиғанок, қимматбаҳо металллар.

в) Фил суяги.

г) Туз, чой, асал, бугдой.

д) Нотўғри жавоб йўқ.

4. Пулнинг пайдо бўлиши:

а) қийматнинг оддий ёки тасодифий шаклининг вужудга келиши билан боғлиқ.

б) қийматнинг тўла ёки кенгайган шаклининг вужудга келиши билан боғлиқ.

в) товар ишлаб чиқариш ва айирбошлаш жараёнининг тобора ривожланиб бориши билан боғлиқ.

г) қийматнинг умумий эквиваленти шаклининг вужудга келиши билан боғлиқ.

д) нотўғри жавоб йўқ.

5. "Сўм-купон" қанча вақт муомалада бўлди?

а) 1993 йил ноябрдан 1994 йил 1 августгача.

б) 1992 йил ноябрдан 1994 йил 1 июлгача.

в) 1993 йил декабрдан 1994 йил 1

июлгача.

г) 1994 йил январдан 1994 йил 1 ноябргача.

д) нотўғри жавоб йўқ.

6. Пул:

а) товарлар қийматини ўлчай олади.

б) муомала воситаси вазифасини бажаради.

в) жамғаришнинг энг қулай усулидир.

г) тўлов воситаси ҳисобланади.

д) нотўғри жавоб йўқ.

7. Қуйида қайд қилинган пул бирликларининг қайси бири Буюк Британиянинг миллий пули ҳисобланади.

а) доллар.

б) марка

в) фунт-стерлинг

г) риёл

д) франк

8. Қуйида қайд қилинган пул бирликларининг қайси бири Грециянинг миллий пули ҳисобланади?

а) драхма

б) лев

в) форинт

г) иена

д) злотий.

9. Бартер - бу:

а) бевосита пул иштирокида содир бўладиган товар алмашувидир.

б) бозор иқтисоди тақозо этадиган товар-пул муносабатидир.

в) товар топиш жуда ҳам осон бўлган шароитдаги товар алмашувидир.

г) товарни товарга бевосита алмаштиришдир.

д) нотўғри жавоб йўқ.

10. Ҳозирги даврда жаҳон пули вазифасини қайси пуллар бажаради?

а) эркин конвертирланган валюталар

б) олтин

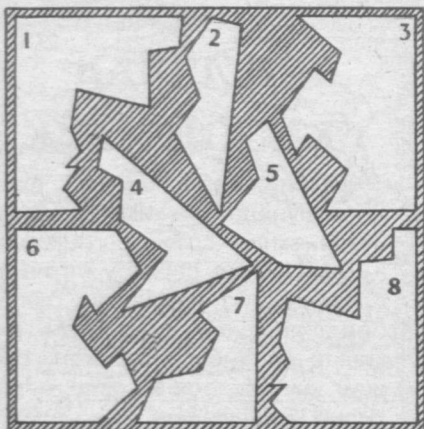
в) АҚШ доллари

г) СДР, ЭКЮ

д) нотўғри жавоб йўқ.

Жавоби келгуси сонда эълон қилинади.

Бошқотирма

ДИҚҚАТИНГИЗНИ СИНАБ КЎРИНГ

Чизмадаги бўлақлардан шундай жуфтини топинг-ки, уларни ёнма-ён жойлаштиришда иккита квадрат ва иккита учбурчак шакл ҳосил қилиб диққатингизни синаб кўринг.

Ф.Орипов.

Қитмир қалам

8, 9-сонлар
1998 йил
3 февраль

ЁШ ИҚТИСОДЧИ
YOSH IQTISODCHI

**ДУНЁ
ДАРЧАСИ**

МУОМАЛА САНЪАТИ

Бизнесга боғлиқ ҳар бир киши одамлар билан муомала қилиш-ни билиши шарт. Бу - осон иш эмас. Дейлик: бошлиқ билан яхши муносабатни сақлаш, қўл остидагилар билан, харидорлар, мижозлар билан бирдек тил топишиб юриш алоҳида санъатни талаб қилади. Иш фойдали томонга ҳал бўлиши учун муносабатларни қандай маромда сақлаб туриш керак?

Бу борада таниқли америкалик педагог ва психолог Дейл КАРНЕГИ қуйидагиларни тавсия этади.

Бирор ҳамкорлари билан ҳисоблашмайдиган одам ҳаётда кўп қийналади. Ўзига ҳам, ўзгаларга ҳам баъзан тузатиб бўлмас шикаст етказди. Айнан ана ўшалар муваффақиятсизликларга сабаб бўлади.

Сиз ҳамкорингизни қизиқтирадиган нарсаларни билиб олиб, суҳбатлар чоғида уларни тилга олиб турсангиз, икки йилда ҳам топилмайдиган дўстларни 2 ойда топа оласиз. Ишларингиз ҳам тахминан ўн баравар тезлашади.

Борди-ю, сиз ана шундай йўл билан орттирган дўстингиз, эришган галабангизни шунчаки, тасодиф бўлди, деб ҳисобласангиз ҳам майли. Ахир ҳаётда бир вақтнинг ўзида ҳам унақасига, ҳам бунақасига эришиш кам учрайдиган ҳол!

Таҷрибаларимдан билдимки, яккама-якка суҳбат чоғида одамнинг фикрини тубдан ўзгартириш амри маҳол. Фақат унга сўз билан таъсир қилиш, ўз фикрингизга қарши кайфиятни сингдириш мумкин холос.

Одамларга ёқай десангиз:

- уларга самимий, сидқидилдан қизикинг;
- табассум қилинг, очиқ юзли бўлинг;
- ҳар қандай одам учун бу дунёда унинг исмидан ширин, азиз сўз йўқлигини унутманг;
- яхши тингловчи бўлинг;
- суҳбатдошингизни қизиқтирадиган нарсалар ҳақида гапиринг;
- унинг қадрли, эътиборли зот эканлигини теран англатинг.

Ҳеч қачон "Мен кўрсатиб қўяман", "Исботлаб бераман" каби иборалар оғзингиздан чиқмасин. Бундай гаплар суҳбатдошингизга қарата: "Мен сендан ақллиман", "Кўрасан, менинг айтганим бўлади ҳали" деган таъкидларга тенг гаплар. Юқоридаги иборалар ҳамкорингизнинг ҳамиятига тегади, унинг ички ғазабини кўзгайди ва ҳуда-беҳудага мунозара бошланиб кетишига сабаб бўлади.

Таниқли француз адиби Александр Дюмани қайси бола билмайди дейсиз. Унинг қаҳрамонликлар, саргузаштларга тўла "Уч мушкетёр" асарини ўсмирлигида ўқиган ота-оналар бугун ўз фарзандларига ҳам ана шу китобни энг яхши совғалардан бири сифатида қадрлашади.

Бугун бозор иқтисодиёти шароитида эса ўқувчилар жаҳон мумтоз адабиётининг йирик вакиллари билан бири Александр Дюма асарларида иқтисодий масалалар жуда теран таҳлил қилинган сабабига қизиқмоқда. Ажабо, у иқтисодчи-бизнесмен бўлганмикан? Бу саволга Дюма дўстлари жамиятининг президенти М.И.Буянов билан бўлган суҳбатдан жавоб топасиз.

- Тадбиркорлик - ўзининг ҳам, ўзгаларни ҳам ҳаёт неъматлари билан таъминлаш, дегани. Бу инсон ва жамият тараққиётининг бош омили. Дюма ҳам ўз ижодида ана шундай тадбиркор эди. Пушкиннинг қуйидаги гапларини эсланг: "Илҳомни сотиб бўлмайди, лекин кўлөзмаларни сотиш мумкин!"

- Дюма барча ёзувчилар сингари бизнес билан шахсан шугулланган эмас. У бу мавзуда жуда кўп асарлар ёзган. Айни вақтда, бошқа адабиётчилардан фарқли ўлароқ, у

ДЮМА— БИЗНЕСМЕН БЎЛГАНМИ?

иқтисодий масалаларга жуда қизиққан. Ҳатто Франция иқтисодий ҳаётига оид кўплаб асарлар эълон қилган. Унинг иқтисодий муаммоларни ечиш йўлларини ўта аниқ кўрсатиб бергани, иқтисодий масалаларни чуқур таҳлил қила олганига ҳозирги замон олимлари лол қоладилар.

- Ҳа, Дюма ўз асарларида кўплаб персонажлар - савдогарлар устидан кулганини унинг мухлислари яхши биллади. Айниқса "Уч мушкетёр"даги аттор Бонасье ҳақида...

- Бунда ёзувчи кўр-кўрона таваккалчилик қандай ҳалокатларга олиб келиши мумкинлигини очиб берган. Бонасье хотинининг кординалини сотиб юборишини оқибатида ўз яқинларини ҳам, ҳамкорини ҳам ноқулай аҳволга солиб қўйди. Доим фақат пул ҳақида ўйловчи Д'Артеньян бўлса ўзи билан ўртоқларининг қонини инглиз олтинига алмаштириш орзусида юради. Бу, шубҳасиз, ҳар қандай китобхон кўнглида унга нисбатан нафрат уйғотди. Бироқ Д'Артеньян номус-орни ҳамма нарсадан юқори қўйгани оқибатидагина умри сўнггида маршал бўлди! У ўз манфаатини ҳамроҳлари манфаатлари билан тенг қўйди.

- Ҳамма ҳам қаҳрамон бўлавермайди, истеъдод эса нодир ходиса. Кобиляти ва имконияти жиҳатидан оддий кишилар ҳаёт ардоғида бўлиш учун нималар қилиши зарур?

- Кобилят ҳам уруғдан чиққан ниҳол берадиган мева сингари аста-секин ривожланади. Инсон аввало ўзига ўзи ҳўжайин. Бундан келиб чиқадиган хулоса шуки, у ўзининг имкониятларини тарбиялаб, ғайрат қилса, фирмага ҳам, заводга ҳам эга бўла олади. Мухими, ишчан, ишбилармон бўлиш! Дюманинг асарлари эса ёш авлодни ҳар қандай қийинчиликлардан кўркмасликка, уларни енгилга қодир ва тайёр бўлишга ва мақсади йўлида азм-қарор қилишга қодир инсонлар бўлиб ўсишга ўргатади.

ЭМАН БАҒРИДАГИ ХАЗИНА

Болгариянинг Рудозем қишлоғида чақмоқ чақиб, қадимий эман дарахтига келиб тушди. Натижада дарахт тезда ёниб, кулга айланди. Бу ерга етиб келган бир неча кишининг кўзи кул ичидаги қачонлардир эманга беркитилган металл идишга тушади. Очиб қарашса, унинг ичи турк олтин тангаларига лиқ тўла экан. Мутахассислар фикрича, тангалар бундан уч юз йил илгари зарб этилган экан.

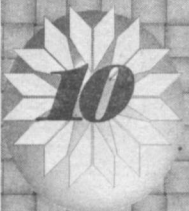
ТЎРТ ОЁҚЛИ ЖЎЖА

Венгриянинг Бордон шаҳридаги ширкатчиларга қарашли инкубаторга қўйилган тухумларнинг биридан тўрт оёқли жўжа чиқди. У бошқа жиҳатлари билан ўзга жўжалардан фарқ қилмайди. "Тўрт оёқли бўлса ҳам у ҳеч қаёққа қочиб кетолмайди, чунки унинг ортиқча икки оёғи қарама-қарши томонга ўсган" деб ҳазиллашмоқда инкубатор ходимлари.

ОЛТИН КЎЗОЎНАК

Олмониянинг "Картъе" фирмаси дунёда энг қиммат бўлган кўзойнакни сотувга чиқарди. Қимматлигига сабаб у олтин ва платинадан тайёрланган бўлиб, бриллиант ва зумраддан нақшлар ясаиб безатилган. Шунинг учун баҳоси 81 минг марка қилиб белгиланди.

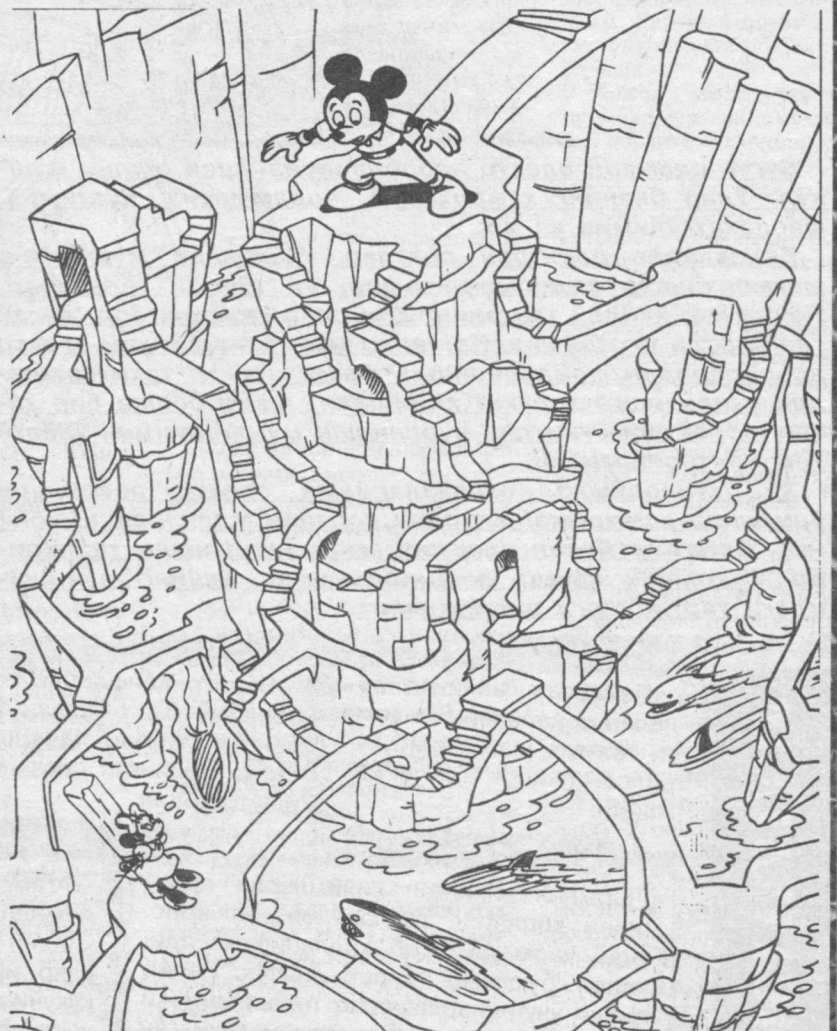

ЎЙИН МАЙДОНЧАСИ

ЎШ ИҚТИСОДЧИ
YOSH IQTISODCHI
8, 9-сонлар
1998 йил
3 февраль

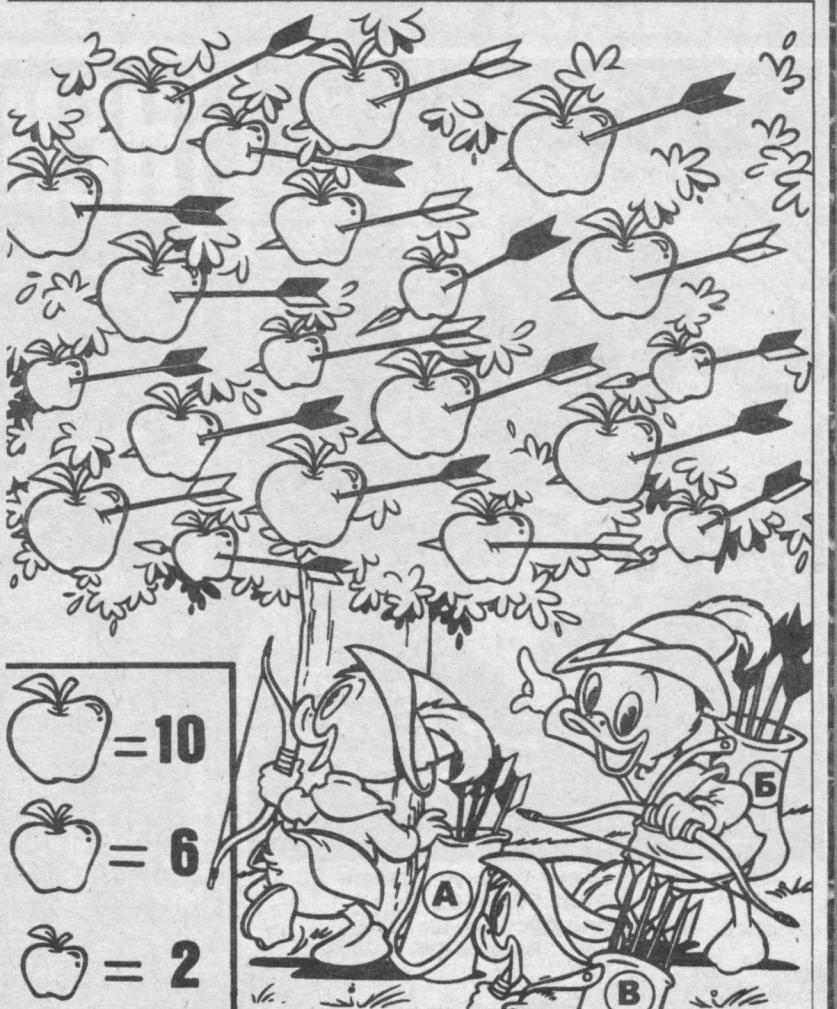
Микки, Морти ва Ферди денгизда кучли тўлқинга уч-
рашди. Уларнинг оролга хатарсиз етиб олишлари мумкин
бўлган йўлни кўрсатинг.

Минни қароқчилар кўлига тушиб қолди. Уни қутқариш
учун Миккига ёрдам беринг!

Билли, Вилли ва Дилли айиқлардан қочиб қутилишлари
учун дарёнинг нариги томонига ўтиб кетишлари керак.
Арконларнинг эса фақат биттаси тўғри боғланган. Бундан
ташқари рассом сиз топишингиз керак бўлган бешта ха-
тога ҳам йўл қўйган. Нукталарни бирлаштирсангиз шар-
шарада яна қандай хавф борлигини билиб оласиз.

“Ўш мерганлар” ҳар йили “Янги Робин Гуд” нишони учун
мусобақа ўтказадилар. Бу гал энг зўр мерганлик кимга
насиб этганлигини ҳисоблаб кўринг. Буни найзаларнинг
патиға қараб билиш мумкин.

8, 9-сонлар
1998 йил
3 февраль

ЁШ ИҚТИСОДИ
YOSH IQTISODCHI

ЭЛЕКТРОМАГНИТ НУРЛАНИШИДАН САҚЛАНИНГ!

Бугун одамзод электр асбобларисиз яшай олиши мушкул. Улар бизнинг ҳамроҳимиз, ёрдамчимиз, дўстимиз, маслаҳатгўйимиз ва ҳ.к.

Билакларда электрон соатлар, ошхонада музлатгич, меҳмонхонада видеоманитофон, уй тўрида телевизор. Лекин ҳар қандай танганинг ҳам орқа томони бор, деган гапни эсда тутмаймиз. Катталар ҳам, болалар ҳам электр асбобларидан фойдаланишда фақат электр токи уришидан сақланишга ҳаракат қилишади. Аммо бошқа бир ҳа-тар - электромагнитдан нурланиши мумкинлигини ҳаёлга ҳам келтиришмайди.

Ҳа, кунларимиз, оқшомларимиз электр асбоблари ўрмонида яшаймиз! Улардан асраниб яшашнинг имкони йўқ, албатта. Лекин электромагнит нурланиши таъсиридан сақланиш аслида унча қийин эмас. Бунинг учун қуйидаги тартибларга риоя қилинг:

* Одам айниқса ухлаётган вақтида "электр хужуми"га ем бўлиши осон. Чунки одамнинг дам олаётган вужуди ўзини ҳимоя қилишдан ожиз бўлади. шу боисдан ҳам дам олинадиган хонада, айниқса болалар хонасидан электр асбоблари бўлмагани маъқул.

* Ухлайдиган хонангизда сира компьютер қўйманг. Радиотелефон ҳам хобгоҳга асло йўдамасин!

* Ётадиган қаравагингизни асло ошхона билан девормиён жойга қўйманг, чунки девор ор-

тидаги - ошхонадаги музлатгич (холодильник)дан таралган электромагнит тўлқинлар девордан ўтиб Сизга "хужум" қилиши аниқ.

* Ётган жойингизда бош томонга электр будильник қўйманг асло!

* Тунги чироқ, стол лампа кабиларнинг нурини ҳеч вақт ўзингизга қаратиб қўйманг. Улардан чиқадиган нур шифт томон йўналтирилган бўлсин.

* Телевизор, видеоманитофон ва мусикали асбобларни тунда электр тармоғидан узиб қўйинг.

МАСЛАҲАТЛАР

Пойабзал, айниқса болалар пойабзалининг ичига тез-тез шам суриб турилса, пайпоқ тез ейилмайди.

Биллур идишларни ювишда совунли иссиқ сувдан фойдаланган маъқул. Чайишда эса синка солинган совуқ сувдан фойдаланинг.

Ўсимлик ёғини бўлса усти ёпиқ идишда сақланса, айнамайди. Унга озроқ ош тузи сепиб қўйиш ҳам мумкин. Қопқоғи ўта жипслаб ёпилган шишаларда сақланган ёғ эса тез эскиради.

Чармдан тикилган кийимларни полиэтилен қопларда сақлаш маъқул эмас. Бунда чарм димиқиб ҳидланиб қолади. Бундай буюмлар, яйраб "нафас" олиб туриши учун уларни пахта толасидан ёки каноудан тўқилган матолардан тикилган қоп филофларда асраш керак.

Агар жомадон ёки кийим жомадонидаги нафталин ҳидини йўқотмоқчи бўлсангиз, улар ичига хантал (горчица) кукуни солиб қўйинг. Бир кеча кундуздан сўнг уни артиб олинг.

Халқимизда игнадек жойдан туядек совуқ киради, деган гап бор. Уйда елвизак айланиб совуқ бўлмасин десангиз, деразалардан кирадиган шабада йўлини тўсинг. Бунинг учун ойна кўзлари ўрнатилган ром четларига 10 см кенгликдаги қоғоз тасмаларни сут билан ҳўллаб ёпиштиринг.

МАҲСУЛОТИНГ ҲАҚИДА БОЛАЛАРГА АЙТ, ОЛАМГА ДОСТОН БЎЛАДИ!

Tufin. Ҳамиша бизнинг дастурхонимизда.

Дўконлар: Тошкент, Нукус кўчаси, 20-а уй. Тел: 56-65-92.
Наманган, Дўстлик шоҳкўч. 14-уй. "Барака-Р".

HERSHEY'S®

Тел: (3712) 56-18-84, 56-70-11.
Факс: (3712) 56-31-44

КАНЦЕЛЯРИЯ МАҲСУЛОТЛАРИ

КЕНГ ИМКОНИАТ ЮҚОРИ
СИФАТ АРЗОН НАРХЛАР

ИНГЛИЗ ТИЛИНИ МУСТА-
ҚИЛ ЎРГАНУВЧИЛАРГА

-ENGLISH ONE TO
ONE-

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ
ВАЗИРЛИГИ ТАВСИЯ ЭТГАН

Т.: (3712) 144-10-25 Т./Ф.
(3712) 144-52-71

"Ёш иқтисодчи"га
рекламангизни қўйидаги
манзилгоҳда

буюртма беришингиз мумкин:
Тошкент шаҳри, Мустақиллик
майdonи, 2-ўй. "ПрессТНЖ"
реклама хизмати.
Тел.: 139-47-76, 139-48-13.
Факс: 139-48-23.

Оғир бир қутини орқалаб келатган болакай Отчопар бозоридаги одамлар ичида кимгадир урилиб кетди-ю, қутиси ерга тушиб ичидати китоблар ҳар томонга сочилиб кетди. Раҳмим келиб, китобларни йиғишга ёрдамлаша бошладим.

«Оддий Мария», «Эдемга қайтиш», «Джейн Эйр»... олди қочди китоблар.

— Укажон, бу китобларни қаерга олиб кетаяпсан? — сурадим.

— Қаерга буларди, сотишга, — зарда билан жавоб берди у.

Шу баҳона булди-ю, бозорда савдо қилаётганларга тийранроқ разм сола бошладим. Буни қарангки, бозорга худди болалар кучиб чиққандек...

Пештахта ёнида турли хил уйинчоқлар билан савдо қилаётган болага яқинлашиб, «Мана бу уйинчоқнинг нархи қанча?» — деб сурадим. Оласизми узи, агар олмайдиган бўлсангиз овора қилманг-деб жавоб берди у.

Бозорни айланар эканман, сув, сигарета, ҳар хил лаш-лушлар сотаётган болаларнинг кузларида атрофга лоқайдлик, саросимани кураман. Улардан китоб уқийсанми, деб сураш бефойдалигини билардим. Тирикчилик уларни шу куйга солган бўлса не илож...

Кираверишда қатик сотиб утирган болакайни куриб, бошқача кайфият уйғонди менда. Тенгдош «бозорчи»лардан фарқли бу боланинг қоп-қора кузлари атрофга жавдираб боқадди. Кузларидан ғоят ақллиги билиниб турган бу боланинг исми — Меҳриддин бўлиб, узоқ тоғ қишлоғида яшаркан. Оилада катта фарзанд бўлганлиги, бунинг устига онасининг бетоблиги унинг зиммасига анча масъулият

КИТОБ ЎҚИМАЙДИГАН БОЛАЛАР

юклаган куринади.

— Албатта, менинг ёшимда бозорда утириш... Нима десам экан. Очиғи бундан уяламан, лекин на-чора...

— Меҳриддин сен китоб уқий-га қизиқасанми?

— Қизиқаман. Лекин шароит... Эрталаб биринчи поездда келдим. Қатикни сотсам қайтаман. Вақт-ли борсам, подадан сигир — молларимни олишим, соғишим, укаларимга қарашим, ойимга ёрдам беришим керак. Кейин чарчаб улаб қоламан. Отам оддий коро-вул. Лекин улар ҳар доим «Сен уқийшинг керак» дейдилар.

Бозорда яхши китоблар куп. Фақат бироз қимматроқ. Мактабимиз кутубхонасидаги ҳамма китобларни уқиб бўлганман. Узимнинг ҳам уйда кичик кутубхона-чам бор.

Меҳриддин билан анча суҳбатлашим бор эди-ю, лекин, қарасам, савдосига халал беряпман. Хайрлашиб кетдим.

Қайтишда ҳам шу фикр хаёлимдан кетмади. Автобусда «заказ» сомса сотиб юрган бошига оқ ҳожи дўши кийиб олган болани гапга солдим.

— Оқ дўши кийиб олибсан, мачитта қатнаёпсанми? Эскича уқийсанми-а?

— Ис, нима «харфмисиз?» — дейман. Оқ дўшидан куёш урмайди. Узим ЦУМдан олганман. 350 сумга. Иннакейин, мен уқисам, сомсани ким сотади, Пуш-кинми?

Мен маҳмадона болакайни автобусда колдириб уйга кетдим. Лекин уйдаям бозорда ва кучада курган воқеаларим айқаш-уйқаш бўлиб ҳеч хаёлимдан кетмади.

УЙДА

Оқшом барчамиз дастурхон этрофига йиғилганда, қизимдан сурадим: «Сен кутубхонадан китоб олаяпсанми узи?»

Қизим бирпасда шундай жавоб берди: «Мен кутубхонага бормоқ-чийдим, лекин синфимиздан ҳеч ким бормаяпти-да, Бир узим ни-

ма қиламан».

У йимизга юмуш билан кирган қушним, мактаб муаллими Салимаҳонга бу ҳақда «арз» қиламан.

— Ис, нимасини айтасиз, ҳозирги пайтда дарсликни зурга уқитамизу бадий китобни қайда уқийсин. Ҳатто

дарсда ҳам нарсасотиб утирадиган баъзи бир ўқувчилар учраб туради. Баъзи бир ўғил-қизларда билим олишга ҳеч ташналик куринайди...

Салимаҳоннинг гапларида жон бор. Фарзандларимиз нега китоб уқийшга қизиқишмай қўйди?

Балки, бунга ойнаи жаҳон орқали эълон қилинаётган турли видеолар, кинолар сабабмикан?

Эсимда бор. Мактабда уқиб юрганимизда опамнинг Маъсуда исмли дугонаси шаҳардан Қодирийнинг «Уттан кунлар» китобини олиб келганди. Муқовасига чиройли қиз билан йиғитнинг сурати ишланган бу муъжазгина китобни бутун мактаб уқиб чиққанди.

Бир туп қизлар тунда сандал атрофида утириб олардик. Дугонамиз қироат билан уқийшда давом этар, бизнинг куз олдимизга афсонавий гузал Кумушбиби, олийжаноб, куркам Отабек қиёфаси келаверарди. Келгусида Кумушбибидек келинчак бўлиб, севиш, севилиш каби тўйгулар ҳали му-

Оналар ёзади

ҳаббатнинг изи тушмаган кунгилмизни тулқинлантирарди.

Китоблар таъсирида бир-биримизга булган меҳримиз ортармиди ёки табиатан бир-биримизга меҳрибон эдикми...

Ҳеч зарда билан гаплашмасдик. Бир-биримизга ёрдам берар эдик. Бир-биримизнинг яхшиёмон кунимизда ҳамроҳу ҳамдари эдик.

Ҳозирги мактаб ўқувчилари нега бир-бирларига меҳрсиз бўлиб борапти. Уларнинг гап сузлари узгача, «Ҳарифлик», «Долаҳужалик», «Гап йук» ва ҳоказо. Бундай сузларни ишлатишмайдиған уртоқларининг устидан «ҳарифча гапиришини қаранглар», деб қулишади:

Фарзандларимизнинг таътил даври тугаб энди дарс машғулоти бошланди. Назаримда биз ота-оналар фарзандларимизнинг тарбияси, дунёқараш, қизиқишларига лоқайд қараётгандекмиз. Буни бир нарсасотиб қизиқишдан ортмаяпман» деган баҳона билан хаспушлаймиз. Лекин, болалар меҳрни, эътиборни биздан излашадику. Уларга етарли меҳр, эътибор бераёпмизми? Уларнинг китобга, гулга, табиатга, ҳайвонот дунесига қизиқмай қуйганига биз айбдормасмизми?

Шу ҳақда уйлаб курмасдан доимо болаларни айблашимиз тургимикан? Оилада фарзандларимизни кура билишимиз, тинглай олишимиз учун узимиз шу нарсаларга қандай муносабатда бўлишимизни сезсак яхши бўлармиди?

Чунки, мустақилликка қадам қўйиб шаҳдам олимлаётган республикамизга кадриятларимизни кутарадиган зукко, доно, уқимишли инсонлар керак.

БАСИРА САЙИД АЛИ

«AKSIYA»

Kunlardan bir kuni kechqurun Alijonning dadasi ishxonadan xursand qaytdi:

* Aksiya sotib oldim, — dedi onasiga.

* Juda yaxshi qilibsizda, — dedi onasi suyunib.

* Alijon buni eshitib hayron qoldi «Aksiya» degani nima bo'ldiykin?, — o'ylandi u. Agar kattaroq narsa bo'lsa, ko'rgan bo'lardim. Dadam esa hech narsa ko'tarib kelmadilar...

Hammasi ertasida malum bo'ldi. Dadasi tepasiga «Aksiya» deb yosib qo'yilgan to'rtta qogoz olib kelgan ekan. Dadasidan «Bu danaqa qogoz», — deb soragandi, dadasi «Qimmatbaho qogoz», — deb javob berdi. Alijon bolsa nimasi qimmatbaho ekan, deb sira tushunmadi.

* Bolalar, siz Aksiya nimaligini bilasizmi? Bo'lmasa bilib qo'ying.

AKSIYA — fransuzcha so'zbo'lib «Farmoysh, ruxsatnoma, faoliyat» manolarini anglatadi.

Turli korxonalar va tashkilotlar pul mablag'larini sherikchilik asosida birlashtiradigan jamiyat «Aksionerlar jamiyati», — deb nomlanadi. Ana shu jamiyat tomonidan chiqarilgan, daromad keltiruvchi qimmatbaho qog'oz esa AKSIYA deb nomlanadi.

Aksiya qimmatli qog'ozlar bozorida oldi-sotdi qilinadi.

Respublikamizda 90-yillardan boshlab erkin sotiladigan ana shunday aksiyalar chiqarila boshladi.

● IQTISODIYOT SABOQLARI ●

Bolalar, habaringiz bor, Respublikamiz Mustaqillikka erishgandan keyingi yillar davomida va hozirgi bozor iqtisodiyoti sharoitida turish-turmushimizda yangidan-yangi so'zlar-u, atamalar kirib kelmoqda.

Tadbirkor va ishbilarmon kishilarni hozirgi kunda har qadamda uchratish mumkin. Ularning faoliyati bilan bog'liq tirli-tuman so'z va iboralar esa gazeta va jurnallar sahifalarida ham, radio eshittirishlari-yu, televidenie ko'rsatuvlarida ham tez-tez quloqqa chalinib turadi. Bularni bilib qo'yish esa katta -yu, kichik uchun foydadan holi emas albatta. «Falon so'z nima degani ekan», — deb barmoq tishlab o'tirgandan ko'ra, uni bilib qo'rgan yaxshi, shunday emasmi?

Shu munosabat bilan, gazetamizning ushbu sonidan boshlab «Iqtisodiyot saboqlari» rukni ostida tematik maqolalar berib boramiz. Unda siz kundalik turmushimizda tez-tez uchrab turadigan ayrim so'z va atamalarining qo'llanilishi bilan yaqindan tanishasiz. Ruknni jurnalist Erkin USMONOV olib boradi.

Мана буни жавоб деса бўлади!

«AUKSION»

Bolalar siz «Aukcion» degan so'zni tez-tez eshitib turasiz. Lekin uning nima ekanligini ko'pchiligingiz bilmasligingiz tabiiy.

Qaysi kuni qo'shnimizning qizi Aziza bilan qiziq ish bo'ldi. Dadasi bilan akasi ertacabdan «Aukcionga boramiz» deb otlanib qolishdi. Aziza ham borgisi kelib ularga ergashibdi. Dadasi unga «Yo'q, u er sen boradigan joy emas, yaxshisi dam olish kuni o'zim seni «Hayvonat» bogiga olib boraman, — debdi. Ular ketishibdi. Aziza esa xafa bo'iganicha qo'eibdi. Shundan keyin onasi unga «Aukcion» nima ekanligini tushuntirib qo'yibdi.

Xo'sh «AUKSION» — nima ekan deng. Keling yaxshisi Azizaning onasining gaplariga quloq tuting, hammasini bilib olasiz.

«AUKSION» — lotincha so'z bo'lib, «Maxsus kimoshdi savdo bozori, tavarlarni talabgor xaridorlarga sotish usuli» degan manolarni anglatadi. Tasavvur qiling, katta bozor yoki savdo ko'rgazmasi. U erda hamma narsa, antiqa buyumlardan tortib, teri-yu, moyna, meva-yu, sabzavotgacha bo'lishi mumkin. Xaridorlar savdo boshlanguncha o'sha mollarning namunalari bilan tanishadilar. Va savdo vaqtida har kim o'zi mo'ljalagan narxini aytadi. Va yuqori narxni taklif qilgan xaridor uni sotib oladi.

O'zbekistonda bunday aukcionlar 1991-yildan boshlab muntazam o'tkazib kelinmoqda.

«МАҲБУБ УЛ-ҚУЛУБ» САБОҚЛАРИ

бадавлат одамлардан ҳурматлироқдир. Одобли одам уз тенгдошлари орасида ҳам таҳсинга лойиқ, ҳеч қандай эҳсон бермай каттадан-кичик, ҳаммани шод қилади, ҳеч қанақа ҳадя қилмай, кишиларнинг гамини тарқатади.

Камтарлик — кичик ёшларни катталар дуосига сазовор этади. Ёшлар бу дуо баракасидан умрбод баҳраманд бўладилар. Камтарлик — улуглар кунглида ёшларга меҳр уйғотади... Ёшларни кузга улут қилиб курсатадиган феъл-атвори камтарликдир, камтарларнинг юриш-туришида халқ улугворлик куради.

Камтарлик — кишилар тарафидан қилиниши мумкин бўлган ҳурматсизлик эшигини беркитади ва одамни камситилишдан сақлайди.

Камтар одоб эгаларига ҳамма таъзим қилади ва ҳурмат билдиради. Камтар ва гузал хулқли одамлар кўпаяверса халқнинг дустлиги, уларнинг бири-бирига бўлган меҳр - муҳаббат

ти ривож топади...

ҲИКОЯТ

Хусрав Парвезнинг шоҳлик тожидан порлоқ гавҳар йўқолади. Ҳамманинг хаёли ов можа-роси билан банд бўлгани туфайли буни ҳеч ким сезмай қолди. Овдан кейин саройга қайтадилар. Шундан сунг, тож гавҳари тушиб қолганини билладилар. Халойиққа жар соладилар, у ноёб гавҳарни қидира бошладилар. Чунки, подшоҳ тожнинг зийнати мамлакат хирожига тенг эди. Шунинг учун, уни топиб келтирган кимсага жуда катта инъом ва мукофот ваъда қилинди.

Халқ у биебонда гавҳарни топиш ва инъомга эга бўлиш орзуси билан овора эди. Иттифоқо, бири манман ва бири камтар икки ҳамроҳга учрадилар. Манман жоҳиллиги сабабли гердайдан, камтар эса тавозе ва одоб туфайли улугвор эди. Улар шу биебонни кечиб ўтиб, шаҳарга бориш ниятида даштда кезар эдилар. Булар ҳалиги инжу ахтариб юрган одамларга

йўлиқдилар ва уларни бошлаб чиққан бошлиқ билан учрашдилар. Манман такаббурлик қилиб, у одам билан салом-алик қилмай, гердайдан ўтиб кетди. Камтар эса инсонийлик юзасидан у одамга одоб ва тавозе билан энгашиб салом берди ва шу онда оёғи остида тушиб ётган гавҳарни курди ва дарҳол олиб, упиб, ҳурмат билан бошлиққа тақдим этди. У эса, ваъда қилинган мукофотнинг мутасаддиси эди. У камтарни ўзи билан олиб шаҳарга қайтди ва бўлиб ўтган воқеани Хусрав қошида баён этди. Хусрав Парвез хушҳол ва шод бўлди. Камтарга ташаккурлар изҳор қилгани ҳолда, ҳаддан зиёда эҳсон билан уни мукофотлади.

Манман такаббурлиги туфайли шаҳар ҳаммомига ўтқувчи гулаҳ бўлди, камтар эса одоб ва тавозе шарофатидан мақсад гавҳарини топди, шоҳ гулзоридан урин олди.

Курдингизми, болалар, камтарлик ҳар бир инсонга орзу ва умид гавҳарини инъом этаркан. Шунинг учун ҳаминча каттаю

Навоийшунослик

кичик олдида уз иззатингизни билганингиз ҳолда узгалар иззатини ҳам жойига қуйинг, камтар ва хушмуомала бўлинг.

Хассос шоиримиз Эркин ВОҲИДОВ ёзганларидек:

Гарчи, шунча мағрур турса ҳам

Пийлага эгилар чойнак.

Шундай экан, манманлик

нечун,

Кибру ҳаво нимага керак?

Камтарин бул, ҳатто

бир қадам

Утма гурур остонасидан.

Пийлани шунинг - чун одам

Упар доим пешонасидан.

ОЙНАИ ЖАҲОН — БОЛАЛАРГА

СЕШАНБА, 3 ФЕВРАЛЬ

ЎЗ.ТВ. 1 дастур.

- 10.30 Табиёт.
- 11.00 Инглиз тили.
- 11.30 География.
- 12.15 Болалар учун. «Сехрли оҳанглар».
- 18.10 «Ғаройиб парвоз». Янги йил арафасидаги саргузаштли видеофильм. 2-қисм.
- 20.10 Оқшом эртаклари.
- ЎЗ.ТВ. 2 дастур
- 18.15 «Ёрилтош». Мульттўғлам.
- 18.35 «Ёввойи ҳайвонот олами».
- ЎЗ.ТВ. 4 дастур.
- 18.50 Мульттомоша.

ЧОРШАНБА, 4 ФЕВРАЛЬ

ЎЗ.ТВ. 1 дастур.

- 10.30 Зоология.
- 11.00 Давлат ва ҳуқуқ асослари.
- 18.10 «Ғаройиб парвоз». Янги йил арафасидаги саргузаштли видеофильм. 3-қисм.
- 20.10 Оқшом эртаклари.
- ЎЗ.ТВ. 2 дастур.
- 18.15 Жаҳон халқлари эртаклари.
- ЎЗ.ТВ. 4 дастур.
- 18.50 Мульттомоша.
- 19.50 Дунё ва болалар.
- 20.10 Ҳуқуқ ва бурч.

ПАЙШАНБА, 5 ФЕВРАЛЬ

ЎЗ.ТВ. 1 дастур.

- 10.30 Ботаника.
- 11.00 Янги алифбони ўрганамиз.
- 11.30 Умумий биология.
- 12.00 Болалар учун. «Қизиқарли учрашувлар». Ўзбекистон халқ артисти Шермат Ёрматов.
- 18.10 Болалар учун. «Қўнғирокча». Кўрсатувда боғчада тарбияланаётган кичкинтойлар ва бошланғич синф ўқувчилари ҳақида лавҳалар берилади.
- 20.10 Оқшом эртаклари.
- ЎЗ.ТВ. 2 дастур.
- 9.00 Болалар дунёси.
- 9.15 Турфа олам.
- 18.05 «Даракчи».
- 18.15 «Аралаш-қуралаш». Болалар учун дастур.
- 18.50 «Катта танаффус». Те-

Азиз ўқувчилар! Ўзбекистон телевидениесининг «Болалар» Бош муҳарририяти ходимлари 42 йилдан бери сиз тенги телетомошабинларга турли-туман курсатувлар намоиш этиб келаяптилар.

Дастлаб, муҳарририятга шоирлардан Зоҳиджон Обидов, Мавлон Икром, ёзувчилардан Элбек Мусаев, Мели Норматов, Уғилой Юсупжоновалар раҳбарлик қилишган.

Ўқувчилик йилларида курсатувларни олиб борганлардан Насиба Иброҳимова, Дилфуза Ғуломова, Мирзоҳид Раҳимов, Насиба Мақсудовалар етук суҳандонлик даражасига етдилар.

Болаларнинг сеvimли шоири, ёзувчисига айланган Эргаш Раимов энг яхши асарларини «Болалар» Бош муҳарририятида ишлаган даврида ёзган.

Телевизион миниатюралар устаси Эргаш Каримов, Садир Зиёвуддинов, Набижон Собиржонов, Ҳасан Йўлдошев, Аб-

дурахмон Аҳмедовлар илк курсатувларини бу таҳририятда тайёрлаганлар.

Забардаст журналистлардан Халима Самадова, Турсунбой Йўлдошев, Шуқурилло Шодиев, Маҳсума Саъдуллаевалар (охиратлари обод бўлсин) ажойиб курсатувлар тайёрлаб, мил-

Диққат, кўрик-танлов!

лионлаб телетомошабинлар эътиборига сазовор бўлишган эди.

«Болалар» Бош муҳарририяти республикаимизга ардоқли ёзувчи, журналист, суҳандонларни етказиб беришда ажойиб мактаб вазифасини адо этиб келмоқда.

Биз ушбу анъанани давом эттириш мақсадида Тошкентда истиқомат қилувчи 10 ёшдан 16 ёшгача бўлган суҳандонлик, актёрлик, шеър ва ҳи-

қоя, мақолалар ёзишга иштиёкманд болалар уртасида кўрик-танловини ўтказмоқчимиз.

Кўрик-танловдан ўтган ўқувчилар Ўзбекистон телевидениеси «Болалар» Бош муҳарририятида ташкил этилаётган тугарақларга қабул қилинади. Тугарақда қизиққан соҳалари бўйича амалий машғулотлар ўтказилади. Ушбу машғулотларда фаол қатнашган болалар «зангори экран»да болалар учун тайёрланаётган курсатувларни тайёрлаш ва олиб боришга тавсия этилади.

Манзилгоҳимиз. Тошкент шаҳар, Навоий кучаси, 69.

Ўзбекистон телевидениесининг «Болалар» Бош муҳарририятига мурожаат қилинг!

Тоҳир МУЛЛАБОВЕ,
Ўзбекистон
телевидениеси «Болалар»
Бош
муҳарририятининг гуруҳ
раҳбари

леййин.

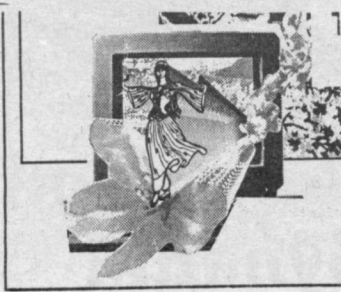
ЎЗ.ТВ. 4 дастур.

- 18.45 «Мульттомоша».
- 23.10 «7 ёшдан 70 ёшгача».
- ЖУМА, 6 ФЕВРАЛЬ**
- ЎЗ.ТВ. 1 дастур.**
- 9.35 Аждодларимиз мероси.
- 10.05 Болалар учун. «Ҳикматлар хазинаси».
- 10.30 «Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари».
- 11.00 Немис тили.
- 11.55 Рақс алифбоси.
- 12.35 Мультфильм.
- 18.10 Умид учкунлари. Тележурнал.
- 20.10 «Оқшом эртаклари».
- 21.00 Иқтисод алифбоси.
- ЎЗ.ТВ. 2 дастур**
- 9.00 «Аралаш — қуралаш». Болалар учун дастур.
- 9.15 «Катта танаффус».
- 18.05 Даракчи.
- 18.15 «Бор экан-да, йўқ экан».

18.25 «Нозик мўъжиза».

ЎЗ.ТВ. 4 дастур.

- 18.45 Мульттомоша.
- ШАНБА, 7 ФЕВРАЛЬ**
- ЎЗ.ТВ. 1 дастур.**
- 9.00 Шоҳруҳ клуби.
- 9.20 Болалар учун. «Кўвноклар даражаси».
- 11.45 «Эртаклар—яхшилиққа етаклар».
- 13.15 «Цирк, цирк, цирк!»
- 18.00 Шоирлар — болаларга.

19.50 Оқшом эртаклари.

ЎЗ.ТВ. 2 дастур.

- 9.00 «Бор экан-у, йўқ экан».
- 9.10 «Нозик мўъжиза».
- 10.20 Саргузашт фильмлар экранни. «Геракл саргузаштлари».
- 17.40 «Ёрилтош».
- 18.15 Боланинг тили.
- 18.30 Сувости дунёсига саёҳат.
- 18.50 «Глобус».
- ЎЗ.ТВ. 4 дастур.**
- 10.25 Биргаликда куйлайлик.
- 11.40 Шанба эртаги.
- 18.45 Мульттомоша.
- ЯКШАНБА, 8 ФЕВРАЛЬ**
- ЎЗ.ТВ. 1 дастур.**
- 8.25 «Камалак». Болалар учун кинодастур.
- 10.00 Болалар учун. «Кўвнок эртаклари».
- 13.45 «Нурли келажак». Видеоканал.
- 18.00 «Мульттолам».

ЎЗ.ТВ. 2 дастур

- 9.00 Боланинг тили.
- 9.15 «Глобус».
- 17.40 Мультпанорама.
- 18.00 Даракчи.
- 18.10 Сув ости дунёсига саёҳат.
- 18.35 «Синфдош».

ЎЗ.ТВ. 4 дастур.

- 9.55 Якшанба эртаги.
- 14.30 «Жонли сайёра».
- 16.35 Мультэкран.
- 16.50 «Сенинг вақтинг».
- 18.45 Мульттомоша.

ДУШАНБА 9 ФЕВРАЛЬ

ЎЗ.ТВ. 1 дастур.

- 9.15 «Қачал полвон» Республика кўғирчоқ театри спектакли.
- 18.10 Мультфильм.
- 20.10 «Оқшом эртаклари».
- ЎЗ.ТВ. 2 дастур.**
- 18.15 «Ёрилтош». Мульттўғлам.
- ЎЗ.ТВ. 4 дастур.
- 18.45 «Мульттомоша».

СЕШАНБА, 10 ФЕВРАЛЬ

ЎЗ.ТВ. 1 дастур.

- 10.30 Адабиёт.
- 11.00 Инглиз тили.
- 18.10 «Кўзгу». Тележурнал. Кўрсатувда Республика ижтимоий фанлар гимн азиясида таҳсил кўрган ўқувчиларнинг Хитой бўйлаб қилган саёҳати ҳақида лавҳалар берилади. Шунингдек чет эллик болаларнинг бугунги ҳаёти ҳақида видеотасвирлар намоиш этилади. «Ҳуқуқингизни биласизми?» саҳифасида ҳуқуқшунос Валижон Ҳошимовнинг ўсмирлар билиши зарур бўлган ҳақ-ҳуқуқлари ҳақида суҳбат ўтказилади. Кўрсатув якунида ёш теннисчилар ҳақида лавҳалар берилади.
- 20.10 «Оқшом эртаклари».
- ЎЗ.ТВ. 2 дастур.**
- 18.15 «Ёрилтош». Мульттўғлам.
- ЎЗ.ТВ. 4 дастур.**
- 18.50 Мульттомоша.
- Азиз ўқувчилар! Бу ҳафта давомида сизларга аталган кўрсатув ва мультфильмлар ана шулардан иборат.

ЯХШИЯМКИ...

Болалар, яқинда, қор ёққан кунларда тенгдошингиз, Тошкент шаҳар Юнусобод тумани 122-мактабнинг 5-синф ўқувчиси Баҳром Назаров сирпанчиқ учиб мақсадида бир турух синфдошлари билан йўлда кетаётган «Волга» автомашинаси орқасига осилди...

Автомашина бампери орасида Баҳромнинг қўли қисилиб қолди. Туман 44-оилавий психохонаси ҳамшираси Дилфуза Собиржонова бундан вақтида хабар топди ва дарҳол шу психохона жарроҳ-психокори Равшан Баҳромов қабулига олиб кириб, муолажага киришди. Яхшиямки, вақтида ердам курсатилди, булмаса Баҳром 4 та панжасидан айрилиб қоларди.

ЖАРОҲАТ ОЛГАН ИККИ ДУГОНА

Шу йил қиш ойида Мирзо Улуғбек туманининг 223-мактаб ўқувчилари А. Хужасева ва М. Алимовлар курсатилган йўл белгиларига риоя қилмай бамайлихотир кетаётиб катта йўлда келаётган мотоциклни кўрмай қолишди. Натижада, ҳайдовчи мотоциклни бошқаролмай уларни уриб юборди. Жароҳат олган бу икки дугона зудлик билан касалхонага етказилди. Билмадик, уларнинг жароҳати из қолдирмасмикан ёки...

КИМ АЙБДОР?

1 ноябрь куни Собир Раҳимов туманидаги 219-мактабнинг 1-синф ўқувчиси Б. Зиёев хонадониди аза очилди. Чунки шу кунга яна бир фалокат юз берган эди. Генерал Гофуров кучасидаги иккинчи уй олдида 7 ёшли бу тенгдошингизни «Москвич» енгил автомашинаси уриб юборган. Оғир тан жароҳати олган тенгдошингиз шу кунга касалхонада вафот этди. Хуш, энди айтинг-чи, бунинг учун ким айбдор? Болами ёки ҳайдовчи?

САЁҚ ЮРГАН ТАЁҚ ЕЙДИ

15 ноябрь куни эса Амир Темур кучасидаги 78-уй қаршисида мақсадсиз кезиб юрган уч нафар тенгдошларингизни ВАЗ 21-06 енгил автомашина уриб юборади. Натижада А. Валихужаев воқеа содир булган ернинг узида ҳаёт билан видолашади. Қолган икки нафари эса оғир ҳолда касалхонага етказилади.

Кавсар ТУРДИЕВА

ПИЁДАЛАР ҚЎШИҒИ

— Машинани ким ҳайдар?
— Ҳайдовчи-да, ҳайдовчи!

— Унда яна кимлар бор?
— Йўловчилар, йўловчи!

— Кимлар энг кўп дунёда?
— Пиёдалар, пиёда!

Пиёда манзил сари
Отланар, отланар.

Йўлларнинг қондаси
Ёдланар, ёдланар.

Йўлни кесиш жойида
Шундай бўлар қоида:

Аввал чалғимай гапга,
Қарамоқ керак чапга!

Анграймайин олдга, сўлга
Сўнг қараш керак ўнгга!

Шошмай турсин
шошқалоқ.

Отмай турсин
шаталоқ.

Ёнганда яшил
чироқ
Шунда йўлдан
ўтади.

Бир дақиқа
кетказса,
Бир сония
ўтказса,

Бир зумгина
ютказса
Бир умрни
ютади.

— Машинани ким ҳайдар?
— Ҳайдовчи-да, ҳайдовчи!

— Унда яна кимлар бор?
— Йўловчилар, йўловчи!

— Кимлар энг кўп дунёда
— Пиёдалар, пиёда!

САФИНГИЗ КАМАЙМАСИН

Куча тасодифларга тўла дейишади. Аслида бундай тасодифларнинг келиб чиқишига узимиз сабабчи буламиз. Чорраҳаларда, утиш жойларида тартиб чироқларига, огоҳлантирувчи белгиларга эътибор қилмаймиз. Мактаб ҳовлисидаги ёки уйдан чиқиб, кучаларда санғиб юриш ҳам баъзи ҳолларда ёмон оқибатларга олиб келади. Рақамларга мурожаат қиладиган булсак, утган йили Тошкент шаҳрида болалар ва мактаб ўқувчилари иштирокида содир этилган йўл-транспорт ҳодисалари натижа-сида 563 нафар бола тан жароҳати олиб, шундан 46 нафари ҳаётдан бевақт куз юмган. Шу йилнинг 10 ойи мобайнида эса йўл ҳаракати қоидаларини қўпол бузиш сабабли 531 нафар

тенгдошингиз тан жароҳати олган булса, шундан 33 нафари дунёдан утди.

Бундай нохушликларнинг келиб чиқишига айрим мактабларда йўл-ҳаракати қоидаларини акс эттирувчи кургазмали қуроолларнинг йўқлиги, шу мавзуда дарс соатларининг вақтида мунтазам утказиб турилмаслиги ҳам сабаб бўлмоқда.

Ахир бизда «Ёзги таътил — пиёдаларга эслатма», «Биринчи марта, биринчи синфга», «Эҳтиёт булинг, яхмалак», «Ура... таътилдамиз» каби суратли варақлар минглаб нусхада чоп этилган. Сиз уларни ўқиб, урганиб унга амал қилинг. Бошқа мактабдаги синфдош дўстларингизни ҳам шунга даъват этинг. Ана шунда кўнгил-

сиз ҳодисаларнинг камайишига ҳисса қўшган буласиз. Ёгин-сочинли, қиш-қировли кунларда транспортни бошқараётган ҳайдовчиларга осон бўлмайди. Қорлар ёғиб, эртаси кунга ерларни яхмалак қоплаганда транспорт орқасидан эргашиб сирпанчиқ уйнаганларингиз ҳам орангизладир. Ана шундай пайтларда кўпчилик ота-оналаримиз, мактаб ўқитувчиларимиз, балки катта ёшдаги кишиларимиз берган танбехини тўғри қабул қилганлар ҳам. Ҳатто баъзи ҳайдовчилар ўз транспортлари орқасидан эргашиб, сирпанчиқ уйнаётган болаларни кўриб-кўрмасликка олади. Бундан фойдаланиб қолишга ҳаракат қилманг. Тилагимиз — ҳеч қачон сафингиз камаймасин!

Саҳифамиз меҳмони — Тошкент шаҳар ички ишлар бошқармаси Давлат автомобил назорати бўлими бошлиғи, милиция подполковниги Азиз Тўғонович Эрназаров.

— Азиз ака, маълумотларга қараганда шу йилнинг 10 ойи мобайнида 1979 та йўл-транспорт ҳодисаси рўй берибди. Бу ўтган йилдагига нисбатан анча кўп. Бундай бахтсиз ҳодисалар ҳақида гапириб берсангиз.

— Тўғриси айтсам, бундай нохуш ҳодисаларнинг келиб чиқишига асосан ота-оналарнинг бепарволиги кўпроқ сабаб бўляпти, деб уйлайман. Оила, мактаб, маҳалланинг ҳам бунга озми-кўпми алоқаси йўқ эмас.

— «Қаровсизликнинг оқибати» дея, ота-оналарни танқид қилаяйсиз. Биз болажон халқ эканлигимизни унутиб қўймадингизми?

— Тўғри, биз болажон халқмиз. Бироқ болаларни ҳалдан зиёд эркалатиб юбориш ҳамма вақт ҳам яхшиликка олиб келавермас экан. Англияда, ота-оналар болаларини ҳеч қандай эркалатишсиз мустақил ҳаётга бошлайдилар.

— Тошкент шаҳар Давлат автомобил назорати тарғибот бўлими йўл-транспорт ҳодисаларини камайитириш борасида қандай ишлар олиб бораёпти? Шу ҳақда ҳам икки оғиз...

— Ҳамма ишлар рисоладагидек демоқчи эмасман. Имкони борича йўл ҳаракати қоидаларини тарғиб қилувчи ҳар хил кургазма расмлар чиқаришдан ташқари, айрим мактабларда, болалар муассасаларида соҳамиз ҳодимлари турли учрашувлар ҳам утказиб турибди. Бироқ энг муҳими бу эмас. Яна қайтариб айтман, асосан ота-оналар болаларини қаровсиз қолдирмаслиги, мактабдан қайтгач, рўзгор учун фойдали юмушлар билан банд қилишлари, дарс тайёрлашга, турли бадиий китоблар, газета-журналлар ўқишга даъват этишлари зарур. Илгари нафақат ота-оналаримиз, балки бувиларимиз, боболаримиз набираларини атрофига тўшлаб, эзгуликни, ростўйликни тарғиб қилувчи турли эртақлар, ривоятлар айтиб уларнинг онгини устиришга, раҳм шафқатли бўлишга ундаганлар. Ҳозир ҳам шундай хонадонларни қўшлаб учратиш мумкин.

Мамлакатимиз аҳолиси ушиб бораётган сайин транспорт воситалари ҳам кўпайиб, кучаларимиз серкатнов бўлиб бораёпти. Шунинг учун ҳам масъулиятни кучайтиришга тўғри келади.

Йўл-транспорт ҳодисалари олдини олишда матбуотнинг ҳам роли бекиёс. Шунинг учун биз янгича иш олиб боришимиз керак. Йўл-транспорт ва куча ҳаракати қоидаларига оид турли-туман уйинлар ташкил қилиб, уни сахналаштириб, телевидениега олиб чиқиш керак. Бунинг учун ёзувчи, шoirлар, драматург-публицистларимиз ушбу мавзуларда асарлар ёзиб туришга фойладан холи бўлмас эди.

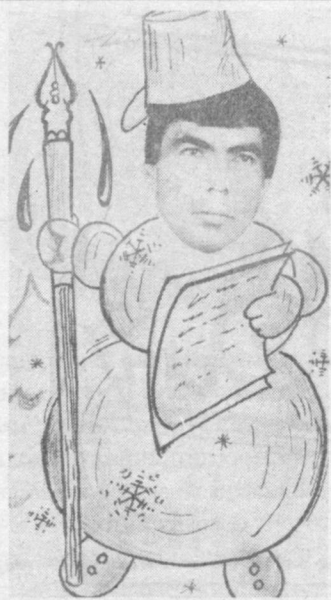
Аксарият болаларимиз телевизор томоша қилишни хуш кўришади. Йўл-транспорт ва куча ҳаракати қоидаларини тарғиб қиладиган ихчам курсатувларни ташкил қилишни йўлга қўйиш керак. Болалар ана шундай курсатувлардан етарли сабоқ чиқариб олишлари табиий.

— «Тонг юлдузи» ўқувчиларига тилакларингиз...

— Ҳамма болаларга соғлиқ, ўқий ва ишларига ривож, хонадонларига тинч-тотувлик тилайман. Уларнинг ота-оналарига фарзанд доғини эмас, шодлигини, бахту иқболни кўриш насиб этсин!

Саҳифамиз материалларини
Азамат СУЮНОВ тайёрлади

ҚИШ ШЕЪРЛАРИ

ҚУЁШ

Қиш фаслида шимол
ёқларда
Куринмасмиш қуёшжон
ойлаб.
Жамолига бир бор
туйишни
Болажонлар юрармиш
пойлаб.
Ҳиндистонми, Цейлонми,
билмам,
Аллақайси юртларда яна
Тинмай «йиғлаб-сиқтаб»
булутлар
Офтобжонни қилармиш

майна.

Бизда булса,
бизда бошқа гап.
Совуқлардан қўрқмас
кекса-ёш.

Чиллада ҳам
Ўзбекистондан
Хабар олиб чарчамас
Қуёш.

ТОЛИБЖОННИНГ ДЕГАНИ

Телевизорда айтишди,
Айтишди такрор-такрор:
«Ёгин булар эртага

Ёгар вақти билан қор».
Бу гапни дадасига
Шундай етказди Толиб:
«Қор ёгаркан Тошкентда
Дамини олиб-олиб...»

ЖУН САВОЛГА ЖУН ЖАВОБ

(ҳазил)

— Мазах қилмасанг агар
Бермоқчиман бир савол.
Нега соқол қўяди
Кексалар булишгач чол?
— Катталарнинг совуққа
Йўқлигини биласан.
Билатуриб, бу ҳолни
Сураб нима қиласан?

Абдурахмон АКБАР

Эҳтиётқору зийрак
Отахонларнинг бари.
Соқол қўймаса улар
Совуқ қотар юзлари!

ЁЗ СОҒИНЧИ

Қор босган томга боқиб,
Қор босган қирга боқиб,
Қалт-қалт титраб совуқдан
Сузлар укам Мирёқуб:
— Ёз яхши-а, акажон?
Айтақолинг «яхши» деб.
Нега десангиз, ёзда
Ҳамма юрар иссиқ еб.

МИНИАТЮРА

Миниатюра французча miniature, латинча minium сузларидан олинган бўлиб, киноварь — қизил бўёқ, сурик қизғиш, туқ-сарик ёки жигарранг бўёқ маъносини билдиради. У тасвирий санъатнинг бир тури бўлиб унча катта бўлмаган улчамлари, узига хос хусусиятлари билан ажралиб туради.

Қадимда нодир қўлэмалар ичида бизгача сақланиб қолган нафис муъжаз расмлар узининг нозик чизиқлари ва мутаносиблиги билан дунё тасвирий санъати хазинасидан муносиб урин олган. Улар Лондон, Париж, Нью-Йорк, Қоҳира, Истамбул каби жаҳоннинг энг нуфузли музей, кутубхоналарида сақланмоқда. Миниатюра китобат санъатининг таркибий қисми бўлиб, қадимги нодир қўлэмаларни зийнатлаш билан бирга инсонпарварлик, олижаноблик туғрисидаги тасаввурни ифодалашга хизмат қилган.

Бу санъат турининг ривожланишига Шарқнинг атоқли ал-

ломалари Ал-Хоразмий, Абу Райхон Беруний, Фирдавсий, Низомий, Деҳлавий ва бошқалар асарларидаги илғор инсонпарварлик ғоялари ижобий таъсир курсатган.

Ўзбек олимларимиздан Ҳамид Сулаймонов ва Фозила Су-

Талаба дарс ўтади

лаймоновалар Шарқ миниатюрасини урганишда ва нашр қилишда, дунёнинг обрўли музей ва кутубхоналаридан қилириб топишда узларининг фаол меҳнатларини аямадилар. Устоз рассомларимиздан Чингиз

Аҳмаров, Тельман Мухамедов, Искандар Икромовлар эътиборсиз қолган бу санъатни тиклашга муваффақ бўлдилар ва узларининг ноёб асарларини яратиб, ўзбек миниатюра санъатига, шоғирдларига бебаҳо

асарларини тақдим этишган. Бугунга келиб уларнинг шоғирдлари Шомаҳмуд Мухаммаджонов, Ғайрат Камолов, Ниезали Холматов, Хуршид Назировлар «Санойи нафиса» гуруҳига бирлашиб бу нодир санъат турини давом эттиришяпти.

Аҳмаджон ТОШЕВ,
Бехзод номидаги
миллий
рассомчилик ва дизайн
институтининг II курс
талабаси

Кабутар қанотидаги мактублар

қизганчиқ, бахилсан» деди. Бошқа синфдошларим эса унга хайрихоҳдек, менга ёмон куз билан қарапаятгандек эди. Шундан бери дугонам мен билан гаплашмай қўйди.

Мен нотўғри иш қилдимми? Дугонамдан кечирим сурайми? Сиз нима дейсиз

Мукаддас ОЛИМОВА,
Қашқадарё вилояти
Касби туманидаги
2-мактаб ўқувчиси

«БОЛАЛАР» — «УНУТГАНИМ ЙУҚ»

Республикаимиз ёшларининг сеvimли гуруҳига айлانган «Болалар» яқингинада Америкадан қайтди. Қайтганда ҳам қуруқ эмас. Гуруҳ ўз мухлисларини хурсанд қилиш ниятида 12 та янги қушиқдан иборат «Унутганим йўқ» номи билан лазер-диск ёздириб қайтди. Шу билан бирга ўзбекистонлик ёш эстрада юлдузлари Америка ёшларини узларининг поп услубида айтиладиган қушиқлари билан таништиришди ҳам. Ўзбек ёш поп-қушиқчиларининг ҳам чет эл эстрада юлдузларидан қолишмаслигини курсатишди.

Бу альбом лазер-диск ва аудио кассеталарга ёзилган бўлиб, уни тайёрлашда Руслан Шарипов, Баҳодир Пулатов, Зиёд Эшонхужаев, Равшан Содиқовлар яқиндан ёрдам бердилар. Тинимсиз меҳнатлари эъзига эришилган ютуқлардан «Болалар» узларини йўқотганлари йўқ. Аксинча, яна ҳам купрок ишлаш ниятидалар. Мухлислар сафи эса тобора кенгаймоқда.

Дилшод МУХСИМОВ,
Шарқшунослик
олийгоҳининг
1-курс талабаси

Салом «Тонг юлдузи» — меннинг маслаҳатгуйим. Мен сендан шу пайтгача, қувончларим ва янгиликларим билан уртоқлашган, саҳифангдagi қизиқ-қизиқ мақолаларни ўқиб, олам-олам баҳра олардим.

Бугун эса сеннинг

курсатмангга, маслаҳатингга муҳтожман. Сендан узгача эса айтишга... Билмадим, ким нима деб тушунади. Тенгдошларим менга қандай йўл курсатишаркин?

Алгебрадан уйга берилган вазифа жуда мураккаб эди. Мен масалани жуда қийинчи-

лик билан, узоқ изланиб, сўнг-ра ечишга эришдим. Эртаси кунни мактабга боргач, дугонам Шахло (мен уни шартли равишда шундай атадим):

— Уй ишини бажардингми? — дея суради.

— Ҳа, — дедим хурсанд бўлиб.

— Бериб тур, кучириб олай.

Мен йўқ дея олмай дафтаримни бердим. У эса шоша-пиша масалани кучириб олди. Дарс бошланди. Ўқитувчимиз уй вазифани ким бажарганини сураганларида, Шахло ҳаммадан олдин «мен»

деб қўл кутарди. Ўқитувчимиз унинг дафтарини олиб кўрдилар ва роса мактаб, «аъло» баҳо қўйдилар. Бунни кўриб алланечук бўлиб кетдим. Меҳнатни мен қилсаму...

Икки-уч кун ўтгач, танаффус пайтида Шахло мен йўқлигимдан фойдаланиб сумкамни очиб, геометрия дафтаримни олиб, уй вазифани кучириб олмоқчи бўлиб тургани устига

қилсаму... дошларим? Мукаддас ОЛИМОВА, Қашқадарё вилояти Касби туманидаги 2-мактаб ўқувчиси

ТОНГ ЮЛДУЗИ Муассислар:

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ МАТБУОТ КҲМИТАСИ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ,
«СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН»
ХАЛҚАРО ХАЙРИЯ ЖАМҒАРМАСИ

Бош муҳаррир: Умида АБДУАЗИМОВА

ТАХРИР ХАЙЪАТИ:
Муртазо СУЛТОНОВ,
Жаббор РАЗЗОҚОВ, Гулнора
ИҲЛОШЕВА, Хотам АБДУ-
РАИМОВ, Ифандиёр ЛАТИ-
ПОВ, Инкилоб ЮСУПОВА,
Дадахоҳ ЕҲУБОВ, Миршоҳид
МИРҲАМИДОВ, Суннатилла
ҚУЗИЕВ, Феруза ОДИЛОВА.

«ЁШ ИКТИСОДЧИ»

ИЛОВАСИНИ ТАЙЁРЛАГАНЛАР:
Музаффар ПИРМАТОВ,
Равшан ҚАМБАРОВ
Навбатчи:
Маҳлиё МИРСОАТОВА

IBM компьютерида теришди ва саҳифаланди. Оффет усулида босилди. Ҳажми 1 босма табоқ Буюртма — Г-0901. 39.983 нусхада босилди. Қоғоз бичими — А-3. Босишга топишрини вақти 19.00 Топирилди — 18.30 Навбатчи: Ф. ОДИЛОВА

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 000137
Маъзиларимиз: 700083,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси,
32-уй.
• Нашр курсаткичи: № 64563
• Телефон:
• 1-33-44-25
• 1-36-57-91
• 1-36-54-210